

Liliom

leven en dood van een smeerlap

een buitenwijklegende in zeven taferelen
en een beeldende proloog

Ferenc Molnar

vertaling Jibbe Willems

3 november 2015

Liliom (echte naam: Endre Závocski)

Julie

Marie

Mevrouw Muskat

Mevrouw Hollinger

Ficsur

Wolf Beifeld (de partner van Marie)

Louise (de dochter van Liliom en Julie)

De zoon van mevrouw Hollinger

De timmerman

Linzmann

Dokter

De Magistraat

Berkovics

Politiechef

Oude agent

Agent uit Buda

Dr. Reich

István Kádár

Eerste rechercheur

Tweede rechercheur

Eerste bereden politieagent

Tweede bereden politieagent

Vier jonge dienstmeisjes

Vier rechercheurs

*Het verhaal speelt zich af op de kermis in een van de buitenwijken van Budapest
en in het Hiernamaals.*

Beeldende Proloog

Het stadsparkje van Budapest (een openbare ruimte waar de bevolking komt om zich te ontspannen, vergelijkbaar met het Wiener Prater), op een late lentemiddag. Wanneer het doek opgaat, is het een drukte van jewelste op het podium. We zien soldaten, dienstmeisjes, bewakers, parademakers die enthousiast publiek naar hun attracties trachten te lokken. Draaiorgels spelen luide muziek, de belletjes van de draaimolens rinkelen, we horen gelach, geroep.

Midden op het podium staat de draaimolen van mevrouw Muskat. Liliom staat ervoor, sigaret in zijn mondhoek, en hij lokt dienstmeisjes de draaimolen op. Ze volgen hem smachtend met hun verliefde blik en wanneer hij ze beetpakt, gillen ze overdreven hard en vrolijk. Nu en dan raakt een vriendje van een van de meisjes geïrriteerd door de aandacht die zijn afspraakje aan Liliom besteed, maar het mannelijk gezelschap wendt zich geïntimideerd af wanneer Liliom hem in de ogen kijkt. Een blik waar een donkere dreiging in schuilt, versterkt door een gebalde vuist. Liliom is altijd en onmiddellijk tot vechten bereid. Zo'n man rest niets dan boos naar zijn meisje kijken, die zich achter Liliom verschuilt. Mevrouw Muskat brengt hem koffie en broodjes.

Liliom gaat op de verhoging voor de draaimolen staan. Hij torent boven iedereen op het podium uit. Hij roept om de aandacht van het hooggeëerd publiek! De andere attracties lopen leeg, de mensen drommen om hem heen. In de zaal horen wij, door het lawaai van de draaiorgels en het geroep van het publiek, niet wat Liliom te zeggen heeft, maar we horen wel - zo nu en dan, wanneer Liliom iets bijzonder grappigs heeft gezegd - een enorme bulderlach door de lucht daveren.

Na zijn optreden stroomt de draaimolen van mevrouw Muskat vol. Liliom roept dingen als: "er is nog één paardje vrij!" en "welke dame wil op het hertje?" en dat soort dingen. "Nog één plek op de panter!", "Volwassenen tien heller, kinderen vijf, en onderofficieren daar nog eens de helft van!" Het wordt donker, de lichtjes worden aangedaan. In de verte horen we het fluiten van een trein.

Eerste scène

Het stadsparkje van Budapest. Een rustige plek, door bomen en struiken omzoomd, waar zeer zacht het geruis van de kermis binnendringt. Bankjes. Een lenteavond. Zonsondergang. Wanneer het doek opgaat, blijft het podium enige momenten leeg. Dan komt Marie oprennen. Ze blijft midden op het podium staan en kijkt achterom.

MARIE Julie!

Geen antwoord.

MARIE Julie! Laat toch. Laat haar toch. Kom nou, laat zitten.

Marie begint terug te lopen, dan komt Julie op, geagiteerd, ze kijkt steeds boos achterom.

JULIE Moet je haar nou zien. Zo onbeschoft.

Marie kijkt achter Julie langs.

MARIE Daar is ze! Daar komt ze weer!

JULIE Het kan me niks schelen of ze komt, ik heb niks niet verkeerd gedaan. Die springt opeens bovenop me en begint van alles tegen me te schreeuwen, scheldt me uit voor weet ik veel wat allemaal...

MARIE Daar komt ze, kijk dan. Kom nou, we gaan d'r vandoor.

Marie trekt Julie met zich mee.

JULIE Ik ga d'r niet vandoor. Ik heb niks gedaan. Ik ben niks niet bang voor d'r.

MARIE Kom nou, je krijgt klappen.

JULIE Ik blijf mooi hier. Als ze wil knokken kan ze komen knokken.

Mevrouw Muskat komt op.

MUSKAT Waarom ren je weg? Wees maar gerust hoor, ik vreet je niet op. Ik wil je alleen maar even waarschuwen, lieverdje, dat ik je nooit meer op mijn draaimolen wil zien. Ik laat me de pis niet snel lauw maken, moet ook wel in dit vak, en het interesseert me geen drol of je een nette jongedame bent of een sletje van de straat, kan me niks schelen zo lang als je maar betaalt. Maar wie zich onbehoorlijk misdraagt op mijn draaimolen, die trap ik d'r af.

JULIE Heb je het nou tegen mij?

MUSKAT Ja, tegen jou ja, dienstertje. Op mijn draaimolen...

JULIE Vertel je me nou dat ik me misdragen heb? Ik heb betaald. Ik heb op een hertje gezeten. Ik heb geen woord gezegd. Ik zat alleen te praten met mijn vriendin hier.

MARIE Wat wilt u van haar? Ze heeft niks niet gezegd. Die Liliom kwam zelf naar d'r toe.

MUSKAT Kan me niks schelen. Straks komt de politie, ben ik m'n vergunning kwijt. Draai jij dan voor de schade op, armoeiige keukenmeid jij?

JULIE Je bent zelf armoeiig.

MUSKAT Jij komt er niet meer in. Laat zich een beetje befoezelen door m'n assistent. Schaam jij je niet?

JULIE Wat zeg je daar?

MUSKAT Ik heb toch ogen in m'n kop. Ik zit toch in het midden, bij de spiegels, ik zie toch alles. Jij zat op het hert en hebt Liliom de hele rit onder je rok laten zitten. Lekker varkentje dat je d'r bent.

JULIE Hij heeft niet onder m'n rok zitten zitten omdat d'r niemand onder m'n rok mag zitten te zitten!

MUSKAT Hij heeft de hele rit tegen je aangeleund.

JULIE Hij leunde tegen het hertje aan, omdat 'ie toch ergens tegenaan moet leunen. Hij mag leunen waar die wil. Ik kan hem toch zeker niet zeggen niet te gaan staan leunen als 'ie gewoon fatsoenlijk staat te leunen? En hij heeft me nooit niet zitten te betasten.

MUSKAT Het zal wel. Hij heeft zijn arm om je middel geslagen.

MARIE Wat is daar nu weer mis mee?

MUSKAT Jij moet je mond houden, ik vroeg je niks. Alsof ik jou ga vragen wat er mis is. Lekker ding dat je d'r bent.

JULIE Hij slaat zijn arm om mijn middel, hij slaat zijn arm om andere meisjes d'r middel, dat is gewoon wat Liliom doet.

MUSKAT Zo gewoon is dat anders niet. Geen geflikflooi op mijn draaimolen. Als je zin hebt in wat handwerk ga je maar naar het circus van Borcaldi. Daar zijn genoeg soldatjes om in te knijpen. Zoveel als dat je wil.

JULIE Je soldaatjes mag je houden.

MARIE Ja, alsof we trek zouden hebben in een soldaatje!

MUSKAT Dat is alles wat ik kwijt wou, lieverdje, zodat je snapt hoe de zaken staan. Als jij dat neusje van je nog één keer in mijn draaimolen steekt, sla ik d'r zo hard op dat 'ie tussen je ogen schiet. Ik ga door jou m'n vergunning niet kwijtspelen. Ik duld geen obsceniteiten!

JULIE Je hebt je adem voor niks verspild. Als ik zin heb in een ritje op die draaimolen van jou, dan betaal ik en dan ga ik. Het zal mij benieuwen hoe je me tegen denkt te houden.

MUSKAT Kom morgen maar langs, lekkertje, kan je het proberen.

MARIE Dat zullen we zeker doen.

MUSKAT Doe maar, 't zal je heugen.

JULIE Denk je dat je me d'r af kan gooien?

MUSKAT Denken, lieverdje? Ik doe het.

JULIE En als ik sterker ben dan jou?

MUSKAT Ik maak m'n handen niet vies aan zo'n sletje. Liliom douwt je d'r wel af. Die weet hoe je met jouw soort moet omgaan.

JULIE Liliom douwt me d'r wel af?

MUSKAT Dat doet 'ie zeker, zo snel dat je het niet aan ziet komen.

JULIE Die zou me nooit niet...

Plots stopt ze met praten. Mevrouw Muskat kijkt achterom. Liliom komt op, omringd door vier kirrende dienstmeisjes.

LILIOM Áf! Weg jullie of je krijgt een mep!

ÉÉN MEISJE Geef me m'n zakdoek terug.

LILIOM Rot je nou op?

ALLE MEISJES Geef terug! Wat denk je wel?

MEISJE [*tot mevr. Muskat*] Mevrouw, alstublieft...

MUSKAT Hou je kop.

LILIOM Rotten jullie nou op?

Hij maakt een dreigend gebaar en de vier dienstmeisjes rennen giechelend af.

MUSKAT Wat heb je dit keer uitgespookt?

LILIOM Gaat je niks niet aan.

Hij kijkt even naar Julie.

LILIOM Valt deze hier je lastig?

JULIE Liliom, alsjeblieft...

Liliom gaat voor haar staan.

LILIOM Niet zo schreeuwen!

Julie deinst terug.

JULIE Ik schreeuw niet.

LILIOM Nou dan!
 [tot mevr. Muskat] Wat is er mis? Wat doet zij hier?

MUSKAT Wat zij hier doet is dat ze nogal wat praatjes heeft. Ze zit 'r vol mee. Ik heb d'r uit m'n draaimolen gegoooid. Kijk maar eens goed naar die brutale kop, Liliom, ze is voor altijd uit mijn attractie verbannen.

LILIOM Je hoort het. Nou hup naar huis.

MARIE Kom, we gaan, laat ze maar.

Marie probeert Julie mee weg te trekken.

JULIE Ik ga nergens niet heen. Ik laat me niet zo behandelen.

MUSKAT Als je die hier nog eens ziet, dan laat je d'r niet op, en als ze d'r op zit, dan douw je haar d'r af. Begrepen?

LILIOM Wat heeft ze dan gedaan?

JULIE *[ernstig en geagiteerd]* Liliom... vertel eens, hand op het hart, zou je me van de draaimolen afdouwen?

MUSKAT Hij douwt je d'r zeker af.

MARIE Ze vroeg het niet aan u.

JULIE Zeg het me alsjeblieft recht in m'n gezicht, Liliom, douw je me d'r af?

Korte stilte.

LILIOM Ik zou je d'r afdouwen, meisje, als ik wist waarvoor. Maar ik weet niet waarvoor. Hoezo zou ik jou d'r af douwen?

MARIE *[tot mevr. Muskat]* Ziet u wel!

JULIE Dat is lief van je, Liliom.

MUSKAT Hoor je wel wat ik zeg? Als dit dienstertje ook maar één voet op mijn draaimolen durft te zetten, smijt je haar d'r af. Heb je dat begrepen? Ik tolereer geen geflikflooi in mijn etablissement!

LILIOM Wat voor geflikflooi?

MUSKAT Ik heb het wel gezien, doe maar niet alsof.

JULIE Dat je je arm om mijn middel hebt geslagen.

LILIOM Ik?

MUSKAT Ja, jij ja, ik zag je wel, wees maar gerust.

LILIOM Dus nu mag ik m'n arm niet meer om een meisje slaan? Dus nu moet ik jou om toestemming vragen voor ik m'n arm om een meisje sla?

MUSKAT Van mij mag je, je mag alles doen wat je wil, voor mijn part neem je d'r in de bosjes, maar *zij* mag het niet, geen geflikflooi op mijn draaimolen!

Lange stilte.

LILIOM [*tot mevr. Muskat*] En nu hou jij je bek.

MUSKAT Wat zeg jij?

LILIOM Hou je bek en ga terug naar je etablissement.

MUSKAT Wat krijgen we...

LILIOM Wat wil je van d'r? Staat hier een beetje te bekvechten met een petieterig vogeltje hier. Alleen maar omdat ik aan d'r heb gezeten? Luister meisje, jij mag op de draaimolen wanneer je maar wil, elke middag voor mijn part, en dan zet ik je op het mooiste hertje neer. En als je geen geld niet hebt, dan betaalt ouwe Liliom hier voor de rit. En als d'r ook maar iemand naar je durft te wijzen, dan zal Liliom je laten zien dat een fikse mep een best medicijn kan zijn.

MUSKAT Je bent een uitvreter jij.

LILIOM Zeug.

JULIE Dat is fijn om te horen, Liliom.

MUSKAT Denk jij dat je d'r niet ook uitgesmeten kan worden? Hoezo? Omdat je zoveel mensen weet te trekken? Nou, ik smijt je d'r uit. Je bent ontslagen!

LILIOM Prima joh.

MUSKAT Ik kan je d'r uit smijten wanneer ik wil.

LILIOM Wat je zegt, gelijk heb je. Ben ik ontslagen, prima toch, nu niet terugkrabbelen.

MUSKAT Oh ja, doe maar alsof het je niks kan schelen, schijnheilig stuk vreten.

LILIOM Je hebt me ontslagen dus dan ben ik ontslagen, simpel toch?

MUSKAT Je moet niet alles zo letterlijk nemen.

LILIOM Het is al goed. Ik ben een uitvreter. Een schijnheilig stuk vreten. En ik ben ontslagen.

MUSKAT Wil je me riwweneren?

LILIOM Ik ben 'n uitvreter. Prima, weet ik dat ook weer. En ik ben ontslagen.

MUSKAT Nou ja niet ontslagen, maar dat krengetje daar...

LILIOM Áf! Weg jij!

MUSKAT Ik stuur Hollinger op je af, die trapt je zo je tanden in je huid. Zou niet de eerste keer zijn.

LILIOM Rot op nou.

JULIE [*timide*] Maar, eh, Liliom, als ze nu zegt dat ze je niet ontslagen heeft...

LILIOM Als jij ook zo vriendelijk zou willen zijn je bek te houden.

JULIE Het is gewoon... al die drukte... alleen maar vanwege mij...

LILIOM Bied je excuses aan!

MARIE Ja!

MUSKAT Ik? Aan wie?

LILIOM Aan dit ielige vogeltje hier alsjeblieft mevrouw.

MUSKAT Al geef je me d'r een gouwe ring bij, met een diamantje d'r op en al het geld van de wereld, als die daar nog één keer in de buurt van m'n draaimolen komt, sla ik 'r zo hard op dat ze sterretjes ziet bij klaarlichte dag.

LILIOM In dat geval, mevrouw, als het u blijft. [*hij neemt zijn hoofddekseel voor haar af*] Dan wordt u momenteel verzocht zo vriendelijk te zijn deze plek hier rustig en ordentelijk te verlaten. Want ik heb nog nooit geen vrouw in mekaar geslagen, behalve dan toen weduwe Holzer die drie weken in het ziekenhuis terecht kwam, maar als mevrouw niet onmiddellijk de benen neemt en dit scharminkeltje met rust laat, dan zal ik u laten zien, mevrouw, hoe een fikse mep het beste medicijn kan zijn.

MUSKAT Weet je wat, jongeman, ik heb jou ook niet meer nodig. Vaarwel, ventje, je hoeft niet terug te komen. Je bent ontslagen.

Mevrouw Muskat af. Het wordt snel donkerder.

MARIE [*met oprecht medelijden*] Arme Liliom.

LILIOM Ik hoef je medelijden niet, meisje, ik sla je d'r zo een blauw oog voor. [*tot Julie*] En jouw medelijden hoef ik ook niet, kleintje.

JULIE [*angstig*] Ik heb geen medelijden met je, Liliom.

LILIOM Lieg niet. Ik kan het aan je zien. Je hebt medelijden met me. Pas maar op dat je d'r niks van krijgt. Je trekt een kop of die ouwe Liliom uit bedelen moet, omdat Muskat hem eruit getrapt heeft. Nou, je kijkt hier naar een kerel die uit wel betere baantjes is gesmeten, daar kan die tang nog een puntje aan zuigen. Die doet me niks.

JULIE En wat ga je nu doen, Liliom?

LILIOM Nu, kleintje, ga ik een biertje drinken. Want knoop dit in je oren: drukte blus je met een biertje.

JULIE Dus het doet je wel wat.

LILIOM Alleen bij wijze van spreken.

MARIE Nou...

LILIOM Wat nou nou?

MARIE Nou, zullen we met je meegaan, Liliom?

LILIOM Betaal jij het bier? [*Lange pauze. Tot Julie*] Jij dan? Hoeveel geld heb je?

JULIE [*schuchter*] Acht heller.

LILIOM En jij?

Marie kijkt naar de grond, geneert zich, geeft geen antwoord.

LILIOM [*streng*] Heb jij geld?

Marie begint te huilen.

LILIOM Ik snap het al. Nou, hou je traantjes maar droog. Als de meisjes hier blijven, gaat Liliom z'n jas en z'n tas en z'n hoge hoed even ophalen bij de draaimolen. Gaan we naar de Hungaria Biergarten. Maak je geen zorgen, ik trakteer. Blijf maar lekker op het bankje wachten. [*af*]

Julie en Marie kijken hem na.

MARIE [*ze port Julie*] Heb je medelijden met hem?

JULIE Jij?

MARIE Beetje maar. Maar jij zit zo naar hem te staren, dus...

JULIE [*gaat zitten*] Ik zit niet te staren. Het is rottig dat 'ie ontslagen is.

MARIE [*trots*] Ontslagen vanwege ons. Omdat 'ie je leuk vindt.

JULIE Dat is niks niet waar.

MARIE Dat is alles waar. [*koket*] Ik heb er ook een die me leuk vindt.

JULIE Oh ja, wie dan?

MARIE Ik wou d'r niks over zeggen omdat jij nog niemand had, maar nu hoef ik het niet langer te verzwijgen. [*trots*] Er is liefde in mijn hart!

JULIE Je verzint het.

MARIE Helemaal niet. Ware liefde.

JULIE En wie is het? Wat doet hij?

MARIE Hij is soldaat.

JULIE Wat voor een soldaat?

MARIE Dat weet ik niet. Gewoon, een soldaat. Hoeveel soorten zijn er?

JULIE D'r zijn er heel veel soorten. Huzaren, artilleristen, genisten, infanteristen, da's het voetvolk.

MARIE Hoe kan je zien wie wat is?

JULIE Aan het uniform.

MARIE De conducteurs op de trein, zijn dat dan ook soldaten?

JULIE Nee, dat zijn geen soldaten, dat zijn conducteurs.

MARIE En de politie, zijn dat soldaten?

JULIE Nee, de politie is de politie.

MARIE Maar die dragen wel een wapen. Conducteurs dragen geen wapen. Als hij een wapen heeft, is hij toch een soldaat. Een wapen én een uniform.

JULIE De erewacht draagt een zwaard en is toch geen soldaat. Een stadswacht draagt een uniform maar is toch geen soldaat.

MARIE En een hospik?

JULIE Ja, nee, niet helemaal. Een soldaat verwondt, een hospik geneest.

MARIE Maar hoe kan ik nou weten wie een soldaat is?

JULIE Wapen en uniform, behalve als hij van de politie is. Dat is het.

MARIE [*pedant*] Wat is een douanier dan?

JULIE Dat is een douanier.

MARIE Die heeft een wapen en een uniform maar is toch geen soldaat?

JULIE Nee. Dat is een douanier.

MARIE En als hij een groen uniform draagt?

JULIE Draagt jouw soldaatje een groen uniform?

MARIE Oh nee gelukkig niet!

JULIE Groen is in opleiding.

MARIE En bordeauxrood?

JULIE Dat is een huzaar. Maar alleen z'n broek. Artilleristen hebben streepjes. Bruin is voor logistiek en lage genisten. Als je net als ik lang genoeg in het park rondhangt kom je daar vanzelf achter. Je bent nog een beetje een provinciaaltje.

MARIE [*een beetje chagrijnig*] En hoe weet ik dan of iemand een soldaat is?

JULIE Dat kan je aan één dingetje zien...

MARIE Wat dan?

JULIE Eén dingetje.

Stilte. Marie begint te huilen.

JULIE Waarom huil je nou?

MARIE Omdat je me voor de gek houdt. Omdat jij in Budapest woont en ik hier pas naartoe ben gekomen. Hoe moet ik dat nou allemaal weten over die soldaten? Je kan het me toch ook gewoon vertellen zonder me te pesten?

JULIE Luister dan naar me. D'r is één dingetje waaraan je kan zien of iemand een soldaat is. Dat is als 'ie salueert. Dan weet je het.

MARIE Dan is het goed.

JULIE Wat is dan goed?

MARIE Dan is het goed, zeg ik, omdat Wolf, Wolf die...

Julie begint te lachen.

MARIE Wolf, zo heet 'ie, dat is zijn naam, Wolf...

Marie begint weer te huilen.

JULIE Huil je nou alweer? Dat gejammer de hele tijd.

MARIE Je zit me weer te pesten.

JULIE Ik zit je niet te pesten, maar die naam, dat is toch grappig? [*plagerig*] Hoe heet die jongen nou?

MARIE Laat maar, ik zeg al niks meer.

JULIE Prima, zeg je het niet. Is 'ie ook geen soldaat.

MARIE Goed, ik zeg het al.

JULIE Nou?

MARIE Nee, ik zeg niks.

JULIE Die is geen soldaat. Het is een postbode. Die bezorgt brieven, wedden.

MARIE Nee, nee, wacht, luister.

JULIE Ja?

MARIE [*al vrolijker*] Maar je mag niet naar me kijken. Je moet die kant op kijken en dan zeg ik het.

Julie kijkt de andere kant op.

MARIE *[kan haar lachen nauwelijks inhouden]* Wolf! *[ze lacht]* Zo heet hij, echt waar!
Wolf, Wolf, soldatenwolf!

JULIE Wat voor een soldaat?

MARIE Rood.

JULIE Zijn broek?

MARIE Nee.

JULIE Zijn jasje?

MARIE Ook niet.

JULIE Wat dan?

MARIE *[triumfantelijk]* Zijn pet!

Lange stilte.

JULIE Hij is een portier, lieverd, die sukkel. Rooie pet betekent portier. Die heeft geen wapen hoor.

MARIE *[stralend]* Maar hij salueert! Je hebt zelf gezegd dat je daar een soldaat aan herkent.

JULIE Die salueert niet, die begroet mensen.

MARIE Hij salueert naar mij. En Wolf is toch een goede soldatennaam? Hij salueert, hij draagt een rooie pet en hij staat de hele godganse dag op straat op wacht.

JULIE En wat doet hij daar?

MARIE Hij spuugt op de grond.

JULIE Het is een portier, meisje. Niets meer.

MARIE En wat is Liliom dan?

JULIE *[voelt zich enigszins aangesproken]* Waarom haal je die d'r bij? Wat heb ik met hem te maken?

MARIE Ik heb toch ook niks niets met Wolf te maken. Toch zit je me daarmee te pesten. Mag ik jou ook pesten met Liliom.

JULIE Ik ben niet met hem gaan praten. Hij heeft zijn arm om mij heengeslagen. Ik kan hem toch niet zeggen z'n arm niet om me heen te slaan als 'ie z'n arm al om me heen heeft geslagen of wel?

MARIE Was ook heel vervelend zeker.

JULIE Ja.

MARIE En waarom ga je dan niet met mij mee naar huis? Omdat je op hem zit te wachten.

JULIE Ja nou hij zei toch dat we op hem moesten wachten.

Liliom komt weer tevoorschijn. Lange stilte.

LILIOM Zijn jullie hier nou nog steeds? Waarom gaan jullie niet naar huis?

MARIE Je zei toch dat we op je moesten wachten.

LILIOM Moet jij altijd geluid maken? Niemand vroeg je wat.

MARIE Jij vroeg ons waarom we...

LILIOM Waarom hou je niet gewoon je mond? Wat moet ik nou met twee meiden beginnen? Ik bedoelde dat 'r eentje kon blijven wachten. De ander mag naar huis.

Stilte

MARIE Goed dan.

JULIE Zijn we weg.

Niemand beweegt.

LILIOM Eén van jullie kan gaan. Waar werk je?

MARIE Bij de Brájers. Damjanovitsjstraat 20.

LILIOM En jij?

JULIE Zelfde gebouw.

LILIOM Ja, nou, één van jullie kan weg. Wie van jullie wil blijven?

Geen antwoord.

LILIOM Waarom zeg je niks?

MARIE [*met nadruk*] Ze wordt ontslagen als ze te laat thuis komt.

LILIOM Wie?

MARIE Julie. Die heeft maar verlof tot zeven uur.

LILOPM Ontslaan ze je voor te laat komen?

JULIE Ja.

LILIOM Haha, ik ben ook net ontslagen, niet dan?

JULIE Ja... jij bent ook net ontslagen.

LILIOM Zo zie je maar.

MARIE Julie, wil je dat ik naar huis ga?

JULIE Daar... daar kan ik geen antwoord op geven, Marie.

MARIE Goed hoor, blijf maar hier als je dat wil, Julie.

LILIOM Word je ook ontslagen.

MARIE Zal ik naar huis, Julie?

JULIE [*geneert zich*] Wat wil je nou van me, Marie?

MARIE Goed, jij zal het wel weten.

JULIE [*met nadruk, langzaam*] Ga maar rustig naar huis, Marie.

Marie staat op, gaat met tegenzin weg, draait zich weer om.

MARIE Ja nou doe dan hè.

Ze wacht nog even, realiseert zich dat Julie niet mee zal gaan en vertrekt ten slotte.

Het is al donker. Tijdens het gesprek verschijnen in de verte langzaam kleine lichtpuntjes. Het zijn gaslampen die in het park ontstoken worden. Liliom en Julie zitten op de bank en nauwelijks hoorbaar, zeer zachtjes, begint een pianola te spelen. Het geluid klinkt niet continu tijdens de dialoog maar verstomt soms bijna tot een stilte, is dan weer hoorbaar, alsof het tot ons wordt geblazen op de vlagen van de wind. Nu en dan, vrij onregelmatig, zijn er menselijke stemmen te horen in de verte, het geluid van een speelgoedtrompet, rinkelende belletjes (maar discreet). Het wordt alsmaar donkerder naarmate de scène vordert, er is geen maanlicht, enkel de lentenacht die donkerblauw in de nacht gloeit.

LILIOM Nu zijn jij en ik hetzelfde.

Julie geeft geen antwoord.

LILIOM Allebei werkeloos bedoel ik.

Julie geeft geen antwoord. Vanaf hier spreken ze steeds zachter, zodat ze tegen het eind van de scène enkel nog fluisteren.

LILIOM Al gegeten?

JULIE Nee.

LILIOM Wil je wat gaan eten in de Biergarten?

JULIE Nee.

LILIOM Ergens anders?

JULIE Nee.

Stilte.

LILIOM Je bent niks niet vaak in dit park geweest of wel. Ik heb je pas drie keer ofzo gezien. Kom je hier wel eens vaker?

JULIE Ja.

LILIOM Dus je hebt me wel eens gezien.

JULIE Ik heb je gezien.

LILIOM Je wist dat ik Liliom ben.

JULIE Dat is me verteld.

LILIOM Heb je een vriendje?

JULIE Nee.

LILIOM Niet liegen!

JULIE Heb ik niet. Anders zou ik het zeggen. Ook nooit geen vriendje gehad.

LILIOM Brutaaltje ben je. Kijk maar uit of ik ben d'r vandoor.

JULIE Maar ik heb nooit geen vriendje gehad.

LILIOM Wel waar.

JULIE [*licht verwijtend*] Waarom zeg je dat toch steeds?

LILIOM Omdat ik maar met m'n vingers hoef te knippen en je blijft hier zitten, lellebel. Jij weet wel waar Abraham de stroop smeert, of niet soms.

JULIE Ik weet van niks niet waar je het over hebt Liliom.

LILIOM Je wil me toch niet vertellen dat je geen idee hebt waarvoor je hier zit te zitten? Zo met mij hier in het donker. Als je nooit een stroopsoldaatje hebt gehad zou je je niet zo makkelijk laten overhalen. Je kent het pijpen van de trom, dus daarom zit je hier. Dus waarom zit je hier?

JULIE Gewoon, omdat ik jou niet alleen wilde laten.

LILIOM Zo'n dom poppetje. Ik kom wel aan m'n trekken hoor. Niet alleen dienstertjes als jou, maar kamermeisjes ook en zelfs Franse meiden. Twintig, als ik zou willen.

JULIE Dat weet ik toch, Liliom.

LILIOM Wat weet je toch?

JULIE Vrouwen vinden jou leuk. Daarom ben ik hier niet. Het was alleen omdat je voor me opgekomen was.

LILIOM Ja, nou ja, als dat het is dan kan je net zo goed naar huis.

JULIE Ik ga niet weg nu ik hier toch zit.

LILIOM En als ik je hier achterlaat?

JULIE Ik ga niet, Liliom.

LILIOM Weet je wat jij bent? Ik was eens met een meisje, luister, wacht, ik zal je zeggen wat er gebeurde. Op een avond, we hadden de lichtjes van de draaimolen al...

Agenten die na zonsondergang het park van ongewenste elementen verschonen, verschijnen op het toneel. Twee van hen (geen sprekende rollen) komen rechts op, lopen voor het stelletje op de bank langs en gaan een paar meter van ze af staan. De politiechef komt op, vergezeld door rechercheur Berkovics (die in burger is). Hij loopt langzaam naar het tweetal op de bank en wanneer hij voor ze staat, komen nog twee of drie geüniformeerde agenten op de achtergrond op. Deze blijven op een afstandje staan (dit zijn ook geen sprekende rollen). De chef spreekt op onverstoorbare, kalme, rustige en officiële toon. Rechercheur Berkovics is overijverig en brutaal.

CHEF Wie ben jij?

LILIOM Wie, ik?

BERKOVICS Opstaan als de politie met je praat.

Berkovics port Liliom, Liliom staat op.

CHEF Wat is je naam?

LILIOM Endre Závoczki.

Julie begint zachtjes te huilen.

BERKOVICS Hou op met dat gejack, ik vreet je niet op. Dit is een routinecontrole.

CHEF Kan je haar even apart houden?

Berkovics gaat naast Julie staan.

CHEF Wat doe je voor de kost?

LILIOM Ik zit in de entertainment.

BERKOVICS Chef, meneer, dit is Liliom. Da's geen onbekende op het bureau.

CHEF Ah, dus jij bent het. Waar werk je nu?

LILIOM Op de draaimolen van weduwe mevrouw Muskat.

CHEF Waarom ga je niet naar huis?

LILIOM Eh... we zitten alleen... te zitten hier ik en dit meisje.

CHEF Je vriendinnetje?

LILIOM Nee.

CHEF En wie ben jij?

JULIE Julie Zeller.

CHEF Een dienstmeisje?

JULIE Ik doe vanalles meneer. Ik werk voor president-directeur Kólics van de Nationale Spoorwegen, op de Damjanovitsstraat 20.

CHEF Kijk eens naar haar handen.

BERKOVICS [*kijkt naar haar handen*] Ja, da's een dienstmeid.

CHEF Wat doet een meisje als jij uit met zo'n delinquent? Waarom ga je niet naar huis?

JULIE Ik heb een vrije avond, meneer.

CHEF Die kan je wel beter besteden dan met zo'n smeerlap.

BERKOVICS Als we iets later waren gekomen hadden we ze in de bosjes gevonden, chef, meneer.

CHEF Hij maakt je al je geld afhandig We kennen deze meneer. Domme dienstmeisjes zoals jij zijn zijn specialiteit. Hij neemt je je geld af en dan sta jij morgen op het bureau te janken. Maar ik zet je de straat op.

JULIE Ik heb niks geen heller, meneer, alstublieft.

CHEF Hoor je dat, Liliom?

LILIOM Da's niet waarom ik hier naast haar zit.

BERKOVICS Hou je mond jij. Niemand vroeg je wat. [*hij port Liliom*]

CHEF Ik zie het als mijn plicht je voor dit heerschap te waarschuwen, kind. Deze kerel verleidt dienstmeisjes, dat is zijn werk, daarom werkt hij op de draaimolen. Hij vraagt arme dienstertjes ten huwelijk en dan gaat hij ervandoor met hun geld en hun ringen.

JULIE Ik heb ook niks geen ring.

BERKOVICS Niemand vroeg je wat.

CHEF Ik ben niet verantwoordelijk voor jouw welbevinden, maar je zou me wel wat dankbaarder mogen zijn. Godzijdank ben ik je vader niet. Deze smeerlap verleidt dienstmeisjes. En als 'ie klaar met je is, kom je naar mij. Maar wees niet bang, je kan nu al met ons mee. Rechercheur Berkovics zal je naar huis brengen.

JULIE Moet ik gaan?

CHEF Nee, je moet niets.

JULIE Dan blijf ik hier, meneer, chef, edelachtbare.

CHEF Zeg niet dat ik je niet gewaarschuwd heb.

JULIE Dank u, u bent te goed voor mij, meneer chef agent.

CHEF Kom mee, Berkovics.

Alle agenten af. Julie en Liliom gaan weer op het bankje zitten. Korte stilte.

JULIE En wat gebeurde er toen?

LILIOM [*afgeleid*] Sorry wat?

JULIE Je stond op het punt me iets te vertellen, Liliom.

LILIOM Is dat zo?

JULIE Je was eens met een meisje. Je zei: op een avond, toen we de lichtjes van de draaimolen uit deden. Zo ver was je gekomen.

LILIOM Oh ja. Dus toen we de lichtjes uit hadden gedaan... eh, kwam er een... een meisje, met een grote sjaal.. en... dus die kwam naar me toe... en... dus, nou... maar waarom... hoe komt het dat je... waarom ben je niet bang voor me... met de Chef die dat allemaal zei... over wat voor een man ik ben... ik pak al je geld af...

JULIE Hoef je niet te doen... neem het maar... je krijgt het... ik heb nu niks geen geld, maar als ik het heb... dan... krijg je het van mij. Alles.

LILIOM Ik?

JULIE Als je het hebben wil.

LILIOM Heb je ooit al iemand gehad... die je geld gaf?

JULIE Nee.

LILIOM En je hebt nooit een vriendje gehad?

JULIE Nee.

LILIOM Maar je hebt toch wel eens iemand gehad met wie je, weet ik veel, ging wandelen ofzo?

JULIE Ja, dat wel.

LILIOM Een soldaat?

JULIE Iemand uit hetzelfde dorp als mij.

LILIOM Dat zeggen alle soldaatjes... Waar kom je eigenlijk vandaan?

JULIE Hier in de buurt.

LILIOM En hield je van hem?

JULIE Al die vragen de hele tijd Liliom. Ik hield niet van hem, we gingen alleen af en toe wandelen.

LILIOM Waar?

JULIE Hier in het park.

LILIOM En waar heeft hij je ontmoagd? Heeft 'ie je bloempje in de bosjes geplukt?

JULIE Ik weet niks niet van bloempjes.

LILIOM Van de bloempjes en de bijtjes.

JULIE Nee niks geen bloempjes of bijtjes of bosjes, ik ben een fatsoenlijk meisje.

LILIOM Maar je hebt hem wel wat met hem gedaan, of niet.

JULIE Hou nou eens op met die vragen.

LILIOM Heb je iets met hem gedaan?

JULIE Nou ja je moet toch wat. Maar ik was niet verliefd op hem.

LILIOM Ben je verliefd op mij?

JULIE Nee, Liliom.

LILIOM Waarom zit je hier dan met mij?

JULIE Ik zit hier gewoon.

LILIOM Zullen we gaan dansen?

JULIE Nee. Ik kan beter voorzichtig zijn.

LILIOM Hoezo dat?

JULIE Omdat ik niet wil trouwen. Als ik ooit zou gaan trouwen zou het me niet uitmaken, hoef ik niet voorzichtig te zijn of onschuldig te blijven, dat maakt allemaal niks niet uit dan. Maar als ik niet ga trouwen, tja, dan moeten ze niet denken dat ik niet fatsoenlijk ben.

LILIOM En wat als ik je zou zeggen... dat ik met je ga trouwen?

JULIE Jij?

LILIOM Daar word je bang van, of niet? Da's precies wat de chef zei, of niet? En nu ben je bang.

JULIE Nee, ben ik niet, Liliom. Die mag alles zeggen waar die maar zin in heeft, kan me niks schelen.

LILIOM Maar je hebt de moed niet met mij te trouwen, mijn vrouw te worden.

JULIE Ik weet alleen dat als ik van iemand zou houden, ik het niet erg zou vinden als ik dood ging.

LILIOM Zou je met een smeerlap als mij trouwen? Als je tenminste, eh, van me zou houden.

JULIE Dan zou ik nog met de beul trouwen, Liliom.

LILIOM En als je, zoals je zegt, niet van me houdt, nou, waarom ga je dan niet gewoon lekker naar huis dan?

JULIE Ik kan niet meer naar huis. Iedereen slaapt al lang.

LILIOM Heb je geen sleutel?

JULIE Nee.

Stilte.

LILIOM En... als... ik je geld van je zou stelen? Als je had?

JULIE Dan heb je het.

Stilte.

LILIOM Ik hoef alleen maar... ik kan zo terug... mevrouw Muskat zou me zo terugnemen. Dan zou ik weer verdienen... geld...

Stilte. Het is donker.

JULIE Ga niet... terug...

Stilte.

LILIOM D'r staan hier veel acacia's.

Stilte.

JULIE Ga niet naar d'r terug.

Stilte.

LILIOM Maar... ze zou me terugnemen... in één vingerknip... dat weet ik omdat... ik weet waarom... zij weet het ook...

Stilte.

JULIE Ik ruikt het nu ook... De acacia's staan in bloei...

Stilte.

LILIOM Witte acacia's.

Stilte.

JULIE Het hangt in de lucht.

Ze zwijgen. Lange stilte.

Tweede scène

In het park staat de fotostudio van de Hollingers. Het huisje, krotje, heeft een kleine tuin, omheind met een houten schutting. Op de achtergrond zijn de attracties van het park te zien. De ingang, achterin, is een gat in een houten wand met een gordijn ervoor. In diezelfde houten wand is ook een raam geïmproviseerd. Links tegen de kleine tuin staat een kraampje met twee deuren en een dak. De eerste deur komt uit in de kamer waar Liliom en Julie wonen. De achterste deur komt uit in de donkere kamer. Rechts is nog een houten wand met een achtergrond voor foto's. In de hoek staat de fotocamera. Een wankelende bank staat tegen de linkerkant van de houten wand achterin. Het is ochtend. Julie en Marie zitten op de bank.

MARIE Zeg je me nou dat 'ie Hollinger in mekaar heeft geslagen?

JULIE Hij heeft Hollinger in mekaar geslagen.

MARIE Maar Hollinger is veel sterker als hem.

JULIE En toch heeft Liliom hem in mekaar geslagen. Hij hield hem vast en sloeg hem. Het gaat er niet om hoe sterk je bent, maar om hoe je iemand vast houdt.

MARIE En toen heeft de politie hem meegenomen.

JULIE Die heeft hem meegenomen, maar hij was de volgende dag weer thuis. We wonen pas twee maanden in de fotostudio hier en hij is al twee keer door de politie opgepakt. Maar ze konden hem niks niet maken.

MARIE Hoezo niet?

JULIE Omdat 'ie gelijk had.

Mevrouw Hollinger, een zeer oude vrouw, draagt een grote stapel brandhout door de tuin en komt van links achter langzaam scharrelend op.

Mw. HOLL. Die heeft niks dan praatjes, blablabla en verder niks niet, die werkt niks, die steelt niks, die zet de fik in andermans zuurgesprokkelde brandhout, die zou zich kapot moeten schamen, zo'n sterke, gezonde vent.

JULIE Dank u.

Mw. HOLL. Kerels als hem zouden hun huis uit moeten worden gezet, de gore smeerlap, en niks niet eerlijk hardwerkend goed volk. [af]

MARIE Wie was dat?

JULIE De fotograaf. Familie van Liliom. Verre. Ze biedt ons onderdak, hier in de studio, gratis.

MARIE Waar is al dat hout voor?

JULIE Ze brengt ons alles. Als zij niks zou brengen, hadden we lucht voor lunch. Ze heeft een goed hart, die vrouw, houdt alleen nooit op met praten.

Stilte.

MARIE *[schaamt zich een beetje]* Nu weet ik zeker dat hij niks geen soldaat is.

JULIE Zie je hem nog wel eens?

MARIE Ik zie hem wel eens.

JULIE Vaak?

MARIE Vaak. Hij wil met me trouwen.

JULIE Heeft 'ie je gevraagd?

MARIE Hij heeft me gevraagd.

JULIE Nou, dan is het zeker geen soldaat!

Stilte.

MARIE *[gegeneerd, maar ook trots]* Nu flirt ik met hem.

JULIE Nu flirt je met hem? Hoe dan?

MARIE Dan zegt 'ie laten we naar het park gaan. En dan ga ik niet naar het park. En dan belooft 'ie me een cadeautje en dan ga ik nog steeds niet. En dan brengt hij me heel beleefd naar huis zonder dat er iets onbehoorlijks gebeurt.

JULIE En dat noem je flirten?

MARIE Erg hè. Ik weet dat het niet netjes is, maar het is zó opwindend.

JULIE En krijgen jullie nooit ruzie?

MARIE Alleen als 'ie bronstig wordt.

JULIE Bronstig?

MARIE Dan pakt 'ie m'n hand en dan wandelen we wat. En dan wil hij me omhelzen maar dat mag niet van mij. Zeg ik: hou daar eens mee op. En hij van: waarom doe je zo koppig. En dan wil hij me beetpakken en dan mag het weer niet van mij. En dat duurt dan een tijdje en dan op het laatst laat ik hem maar. En dan omhelst 'ie me stevig vast en dan wrijft 'ie zo een beetje of trilt 'ie met z'n hele lichaam en dat is dan als 'ie bronstig is. Zou ik ook niet moeten doen maar wat het hart wil...

JULIE Jullie zijn vast heel gelukkig.

MARIE Gelukkiger dan gelukkig! Ik heb alles wat mijn hartje mij begeert! De Ware Liefde!

JULIE Ware Liefde, wat is dat dan?

MARIE Rond deze tijd van het jaar begint 's ochtends al om drie uur de zonsopkomst. Tegen die tijd zijn we al klaar met het flirten en het bronsten, met alle opwinding, en dan is het tijd voor de liefde. Ik zit op de bank en Wolf houdt

mijn hand vast. We drinken geen wijn, alleen rooie limo. Dus Wolf is niet dronken. Hij drukt zijn gezicht tegen mijn wang en we zitten heel stil. Na een tijdje vallen zijn ogen dicht en zakt zijn gezicht op mijn schouders, dan slaapt hij. Maar hij blijft mijn hand vast houden. En ik kijk naar links en rechts en ik ruik de bloemen die het lekkerst ruiken in de ochtend. Maar hij ruikt niks want hij ligt diep te slapen. Heb ik ook wel zin in, slapen, maar ik doe het niet. En daar zitten we dan, wij tweeën. Dat is de Ware Liefde.

Lange stilte.

JULIE Hij is gisteravond vertrokken en nog steeds niet thuis.

MARIE Hier heb je zestien heller. De tram is acht heen en acht terug. Om de juffrouw van muziekles te halen. Maar we zijn gaan lopen. Hier, voor jou.

Marie geeft Julie het geld.

JULIE Dat is drie kroon zesenvieftig alles bij mekaar.

MARIE Drie kroon zesenvieftig.

JULIE Hij pakt niks geen werk aan.

MARIE Is 'ie zo lui?

JULIE Hij kent geen vak. Hij doet geen daglonerswerk. Hij ligt maar op z'n buik te liggen.

MARIE Da's niet aardig van hem.

JULIE Nee, da's niks niet aardig. Hebben de Kólics een nieuwe dienstmeid?

MARIE De derde sinds jij weg bent. Wolf heeft een nieuwe baan. Ambtenaar bij de gemeente. Hij krijgt er een appartement bij ook.

JULIE Hij wil niet terug naar de draaimolen. Ik vraag waarom niet, maar hij wil het niet zeggen. Afgelopen maandag heeft 'ie me geslagen.

MARIE Heb je hem teruggeslagen?

JULIE Nee.

MARIE Waarom ga je niet gewoon bij hem weg?

JULIE Ik ga niet bij hem weg.

MARIE Waarom ga je niet gewoon bij hem weg.

Stilte.

Mevrouw Hollinger komt op, ze draagt een ketel vol water. Ze mompelt.

Mw. HOLL. Kaartspelletjes, dáár heeft 'ie tijd voor, en vechten ja, dat ook, tijd genoeg om geld van dienstertjes te stelen, laat de politie ook maar gewoon gebeuren. De timmerman is langs gekomen.

JULIE Is dat water voor de soep?

Mw. HOLL. De timmerman was er. Knappe man. Hij heeft bruin haar. Een weduwnaar. Twee kinderen heeft 'ie. En geld. Hij heeft een eigen zaak.

JULIE [*tot Marie*] 't Is niet vierenzestig. Drie kroon zesenzestig.

MARIE Dat dacht ik ook. Zesenzestig.

Mw. HOLL. Hij wil met je naar het gemeentehuis en met je trouwen. Het is al de vijfde keer dat 'ie er was. Hij heeft twee kinderen.

JULIE Doe maar rustig aan, tantetje, ik haal zelf wel water.

Mw. HOLL. Hij staat nu buiten te wachten.

JULIE Ik wil hem niet.

Mw. HOLL. Die komt wel terug. Als Liliom je weer slaat. [*Ze gaat af, mompelend.*] Heeft tijd om je te slaan, tijd om zo'n mooi klein vrouwtje als jou in het gezicht te slaan. Het lef, die schaamt zich nergens niet voor, en de politie laat het... laat het maar gebeuren... [*achter af*]

MARIE De timmerman wil met je trouwen?

JULIE Ja.

MARIE Waarom zeg je geen ja?

JULIE Gewoon.

MARIE Maar hij slaat je zelfs. Slaat je zelfs in het gezicht. Alleen omdat het Liliom is?

JULIE Alleen omdat het Liliom is.

MARIE Maar het is een smeerlap.

JULIE Iemand moet het zijn.

MARIE Toen hij daar met je op het bankje zat... en ik naar hem keek... leek hij zo zacht.

JULIE Hij was zacht.

MARIE En toen is 'ie wild geworden?

JULIE Hij is soms wild. Maar toen we daar zaten, was hij zacht. Hij is nog steeds zacht, soms. Heel zacht. 's Middags kan je hier de pianola horen. Wordt 'ie verdrietig van. Dan is 'ie zacht.

MARIE Zegt 'ie dan wat?

JULIE Hij zegt niks niet, hij is prachtig, zacht. Hij heeft van die grote lelijke ogen. En daarmee kijkt 'ie dan in de verte.

MARIE Kijkt 'ie in jouw ogen?

JULIE Soort van, in die richting min of meer. Ik kan ook niet naar hem kijken want hij vind het maar niks dat geen werk heeft. Daarom sloeg 'ie me maandag.

MARIE Omdat 'ie geen werk heeft? Wat een asociaal, hij heeft geen werk dus hij slaat jou?

JULIE Omdat 'ie het vervelend vindt.

MARIE Deed het pijn?

JULIE Nee.

Stilte.

Mevrouw Muskat komt van achter op, ze is piekfijn gekleed.

MUSKAT Goedemorgen! Liliom thuis?

JULIE Nee.

MUSKAT De hort op?

JULIE Nog niet thuis gekomen.

MUSKAT Ik wacht wel op 'm.

Mevrouw Muskat gaat zitten.

MARIE Jij hebt wel lef zeg, hier zo binnen banjeren.

MUSKAT Ben jij de dame des huizes, schatje? Kijk maar uit jij, anders ga ik op dat lekkere bekkie van je zitten.

MARIE Hoe durf je bij Julie binnen te komen?

MUSKAT [*tot Julie*] Let maar niet op haar, kindje. Ik kan aan je zien dat je weet waarom ik hier ben. Ik ga die uitvreter van je de kans geven eerlijk brood te verdienen.

MARIE Hij hoeft jouw brood niet.

MUSKAT [*tot Julie*] Geef d'r maar geen aandacht moppie. 't Is het domste domme wicht dat ik ooit heb gezien.

MARIE Ik zie je.

JULIE Ik zie je.

MARIE [*vanuit de deuropening achter*] Zesenzestig.

JULIE Ja.

MARIE Ik zie je. [af]

Julie loopt naar de deur.

MUSKAT Ik gaf 'm een kroon per dag. En 's zondags het dubbele. De klanten betaalden z'n bier, z'n sigaren.

Julie staat stil op de drempel en geeft geen antwoord.

MUSKAT Hij zou liever doodvallen dan mij z'n excuses aanbieden, maar dat kan me niks niet schelen. Ik neem 'm zonder sorry terug.

Julie geeft geen antwoord.

MUSKAT De mensen vragen de hele tijd wat er met 'm gebeurd is, dat wil ik je best vertellen. En ik moet ervoor zorgen dat de zaken goed gaan. Hij kan de vliegende tering krijgen wat mij betreft, maar hij is goed voor de zaken en daarom ben ik hier.

Liliom komt binnen, vergezeld door Ficsur. Stilte.

JULIE Mevrouw Muskat is er.

LILIOM Dat zie ik.

JULIE Je zou goedemorgen kunnen zeggen.

LILIOM Wat kan jou dat schelen. Waarom val je me lastig?

JULIE Ik val je niet lastig.

LILIOM Hou je mond dan. Straks ga je me vertellen dat ik de hele nacht gefeest heb, dat ik geen geld thuis breng, dat we niks te eten hebben.

JULIE Ik zeg niks.

LIIOM Maar ik kan het aan je kop zien dat je dat wil zeggen. Dus scheer je weg of ik sla je weg.

Hij ijsbeert kwaad door de kamer. Iedereen is bang voor hem en gaat voor hem aan de kant. Ficsur scharrelt rond, hij zoekt iets op de vloer. Dan begint mevrouw Muskat tegen Ficsur te schreeuwen.

MUSKAT Jij sleept hem steeds mee naar die kaartspelletjes en die slemppartijen. Ik laat je opsluiten.

FICSUR Jij kan me niks niet maken jij.

Hij gaat af via de achterdeur, blijft rondscharrelen in de tuin. Stilte.

JULIE Mevrouw Muskat is er.

LILIOM Ze heeft d'r tong toch niet verloren?

MUSKAT Wat doe je met die Ficsur? Nog even en hij neemt je mee uit stelen.

LILIOM Ik kan doen wat ik wil met wie ik wil. Wat wil je?

MUSKAT Je weet toch wat ik wil.

LILIOM Nee geen idee.

MUSKAT Wat doe ik hier? Denk je, klaploper, dat ik gezellig bij je op bezoek kom?

LILIOM Ben ik je iets schuldig?

MUSKAT Ja dat ben je zeker maar daar heb ik het nu niet over. Alsof ik naar jou zou komen voor geld. Omdat je zo'n dik salaris hebt. Jij weet heel goed waarom of ik hier ben.

LILIOM Maar je hebt Hollinger in dienst genomen.

MUSKAT Ja, dus?

LILIOM Die is net zo goed als mij.

MUSKAT Dat is 'ie, maak je maar geen zorgen. Die ga ik ook niet ontslaan. Maar ik heb te weinig personeel. Ik kan me d'r twee permitteren nu.

LILIOM Je hebt er nooit twee gehad. Ik was altijd de enige.

MUSKAT Ik kan hem ontslaan als je wil.

LILIOM Waarom zou je, als 'ie zo goed is.

MUSKAT [*haalt haar schouders op*] Hij is goed, ja. [*ze heeft Liliom nog geen moment aangekeken.*]

LILIOM [*tot Julie*] Ga jij eens een kop koffie voor me halen. [*Julie achter af*] Dus, Hollinger is zó goed.

MUSKAT [*ze kijkt hem aan*] Waarom probeer je niet eens wat te slapen 's nachts. Je ziet er uit als kots.

LILIOM Dus... die Hollinger is zo goed dus.

MUSKAT Kam dat haar eens uit je gezicht. [*ze raakt zijn haar aan*]

LILIOM Blijf daar maar gewoon van af.

MUSKAT Doe ik, geen probleem. Als ik je had gevraagd het voor je gezicht te laten hangen had je het zó naar achter gekamd. En, wat hoor ik nou, huiselijk geweld? Is dat nieuw?

LILIOM Gaat je niks aan.

MUSKAT Stoere vent hoor. Zo'n vleugellam vogeltje slaan. Als je op d'r uitgekeken bent, doe d'r dan het huis uit, maar slaan... het is zo'n breekbaar wezentje.

LILIOM D'r het huis uit doen? Zou je dat wel willen?

MUSKAT Jaja, echt de baas in huis. [*geneert zich opeens*] M'n verdiende loon ook, met hoe ik achter je aan zit. Maar wat moet een mens? Zaken gaan voor. Ik wou dat ik de draaimolen kon verkopen, hoef je me nooit meer te zien.

LILIOM Gaan de zaken niet goed?

MUSKAT Als je verstandig bent kom je terug. Ik betaal goed.

LILIOM Het is altijd druk genoeg.

MUSKAT Het is druk het is druk, maar het is niet hetzelfde.

LILIOM Zeg maar gewoon dat je me mist.

MUSKAT Ik mis je niet, maar de meisjes... missen je... Ze vinden je leuk, vragen altijd naar je. Als je verstandig bent kom je terug.

LILIOM En verlaat ik het vogeltje.

MUSKAT Als je d'r toch slaat.

LILIOM Nee, ik sla haar niet. Waar haal je dat nou weer vandaan, dat ik haar sla? Dus ik geef haar één keer een klap en nu heeft de hele stad het erover. Dat wil nog niet zeggen dat ik d'r sla.

MUSKAT Ja goed, ja goed, ja goed, het is al goed. Ik heb niks niet gezegd. Ik hoef d'r verder ook niks mee te maken te hebben.

LILIOM Ik zou d'r slaan!

MUSKAT Geen idee wat je zo leuk aan d'r vindt. Je zit hier al twee maanden met 'r binnen... je moet je kapot vervelen. Terwijl je naar de... draaimolen kan... en de shows... en je kan echt goed geld... hoe kan iemand nou zo stom... om weg te lopen van zo'n mooi, wonderbaarlijk leven... [*ze kijkt hem aan*] Waar ben je de hele nacht geweest dat je d'r zo vreselijk uit ziet?

LILIOM Hou d'r over op.

MUSKAT Zo vreselijk heb je d'r nooit uitgezien. Het doet je goed hoor, dit leventje. [*zwijgt even*] Ik heb een nieuwe pianola gekocht.

LILIOM [*zachtjes*] Weet ik.

MUSKAT Hoe weet je dat?

LILIOM Ik kan 'm vanaf hier horen.

MUSKAT Het is een goeie, of niet soms.

LILIOM Heel goed. Het klinkt zo goed... zo mooi klinkt het.

MUSKAT Het lijkt wel of de draaimolen het ritme volgt. Ik heb 'r vier nieuwe spiegels in laten zetten. En heb die twee zwarte paarden weggedaan, die met die afgebroken oren.

LILIOM Wat staat er op hun plek.

MUSKAT Raad maar.

LILIOM Zebra's?

MUSKAT Nee. Een automobiel!

LILIOM Een automobiel?

MUSKAT Zo een met een grote toeter. Ik heb de allereerste. Prachtig rooie auto. Iedereen wil d'r op. Vanwege die toeter. Die is heel erg in trek.

LILIOM Een automobiel.

MUSKAT Als je verstandig bent kom je terug. Waarom zit je hier jezelf te kwellen? Buiten wacht de showbizz! Op jou! Je bent een artiest, Liliom, geen fatsoenlijke echtgenoot.

LILIOM Hoe kan ik dat vogeltje nou verlaten.

MUSKAT Kan het haar verdommen. Wordt ze weer een dienstertje. Iedereen blij.

LILIOM Arm vleugellam vogeltje.

MUSKAT De showbusiness wacht op jou. Bier, sigaren, een kroon per dag en twee op zondag. Ik heb ook een horloge voor je gekocht.

LILIOM Het is niks voor haar. Die wordt nooit weer een dienstertje.

MUSKAT Kan jou het verdommen. Die verhangt zich echt niet. Als ieder meisje zich verhing dat jij...

Liliom kijkt haar een tijdje aan. Tevreden.

LILIOM Dus het publiek vreet Hollinger niet?

MUSKAT Dat weet je, vuilak, dat weet je heel goed.

LILIOM Dus...

MUSKAT Plezier, daar gaat het om! Het is een geweldig leven, lekker makkelijk, mooie meiden en bier en sigaren en muziek en een geweldig goed makkelijk leven, en ik geef je de ring van mijn lieve man zaliger dus, wat wil je nog meer?

LILIOM Die wordt nooit meer een dienstertje. Dus... dus... ik vind het niet zo erg om te... dan zouden we het zowat kunnen redden... kan zij hier blijven en ik... als ik de entertainment weer in ga...

MUSKAT Dat meen je niet.

LILIOM Wat bedoel je dat meen je niet?

MUSKAT Dat pikken de meisjes nooit... Je geld mee naar huis nemen... naar het vrouwtje... Een artiest met een vrouwtje, dat gaat nooit goed... Ze lachen je vierkant uit als ze d'r achter komen.

LILIOM Ik weet wel waar jij op uit bent.

Mevrouw Muskat kijkt naar de grond.

MUSKAT Jij bent wel zeker van jezelf zeg.

LILIOM En jij geeft me je ring?

Mevrouw Muskat streelt zijn haar.

MUSKAT Ja.

LILIOM Het is hier thuis niet zo best.

Mevrouw Muskat blijft zijn haar strelen.

MUSKAT Je hebt niemand die voor je zorgt.

Stilte.

Julie komt binnen, zet een mok koffie op tafel. Mevrouw Muskat trekt snel haar hand terug.

LILIOM Moet je iets?

JULIE Nee.

Stilte.

Julie gaat links achter af.

MUSKAT Dat oudje van hier beweert dat 'r een timmerman aan de deur komt, een weduwnaar.

LILIOM Ik weet het, ik weet het.

Julie komt weer van links op.

JULIE Liliom, voor ik het vergeet, ik moet je nog wat vertellen straks.

LILIOM Ja prima.

JULIE Omdat het... ik moet het je vertellen.. Ik wilde het al gister zeggen.

LILIOM Ja prima, goed, ok.

JULIE Maar onder vier ogen. Kom even hier, dan vertel ik het je.

LILIOM Ik ben even bezig, dat zie je toch.

JULIE Heel even maar.

LILIOM Rot op nou, of ik...

JULIE Luister nou gewoon even naar me.

LILIOM Wil je nou heel snel oprotten, ik zeg je toch...

JULIE [*ferm*] Nee.

LILIOM [*staat op*] Wat?

JULIE Nee.

MUSKAT [*staat op*] Nou kom, geen ruzie maken. Ik ga wel even een ommetje om, kom ik zo terug voor je antwoord. [*ze gaat gehaast achter af*]

JULIE Het kan me niks schelen als je me slaat. Je hoeft me niet zo aan te kijken, ik ben d'r toch niks niet bang van. Ik ben van niemand niet bang nu. Ik zei je dat ik je wat wil vertellen.

LILIOM Ja, zeg maar dan, schiet maar op.

JULIE Ik kan niet opschieten. Je koffie wordt koud.

LILIOM Wilde je me dat vertellen?

JULIE Nee. Drink op, dan zeg ik het je.

LILIOM [*pakt de koffie, neemt een slokje*] Ja?

JULIE Je vroeg me gister of ik koppijn had.

LILIOM Ja.

JULIE Ja, nou ja, dat dus.

LILIOM Ben je ziek?

JULIE Nee. Alleen dat je me vroeg of ik koppijn had. En dat je zei dat er iets was, dat er iets anders aan me was.

LILIOM Ja, dat zei ik. Gaat dit over de timmerman?

JULIE Ik... wat? Vergeet die vent. Nee, het... ik vind het lastig om te zeggen, maar je hebt het recht om het te weten... ik... ik heb er niks geen schrik van want het is gewoon de natuur...

LILIOM [*zet zijn mok op tafel*] Wat?

JULIE Wanneer een man en een vrouw...

LILIOM Ja.

JULIE Ik ben zwanger.

Julie gaat snel achter af. Stilte. Ficsur verschijnt in het raam.

LILIOM Ficsur!

Fic sur komt binnen.

LILIOM Hé, Fic sur... Julie is zwanger.

FICSUR Nou en?

LILIOM Niks. [plots] D'r uit.

Fic sur af. Korte stilte. Mevrouw Muskat komt van achter op.

MUSKAT Die zag ik. Die is weg.

LILIOM Die is weg, ja.

Mevrouw Muskat haalt geld tevoorschijn.

MUSKAT Ik geef je een voorschot van tien kroon.

LILIOM Ja.

MUSKAT Hier, pak aan.

LILIOM Ga naar huis, mevrouw Muskat.

MUSKAT Zeg... wat is er met jou aan de hand?

LILIOM Ga naar huis, mevrouw. [hij pakt zijn koffie weer] Laat me ontbijten. Kan je niet zien dat ik zit te ontbijten?

MUSKAT Zeg, koekoek, hallo.

LILIOM Ben je nu eindelijk weg?

Liliom draait zich haar richting op. Mevrouw Muskat stopt het geld weer weg.

MUSKAT Je hoeft mevrouw Muskat van je lang zal ze leven niet meer te zien.

LILIOM Mooi zo.

MUSKAT Goedendag!

LILIOM Ja, dag.

Mevrouw Muskat af.

LILIOM Fic sur!

Fic sur op.

LILIOM Wat zei je nou laatst... dat er wat geld te halen viel?

FICSUR Ja, kan, kan.

LILIOM Hoeveel?

FICSUR Niet weinig. Ik heb wat kooltjes in het vuur. Je kan wel met mij mee.

Mw. HOLL. [op] 's Ochtends koffie, 's middags soep, 's avonds weer koffie, ik sjouw me een breuk aan brandhout. Geef me m'n mok terug.

Op de achtergrond begint het drukker te worden in het park. In de verte klinkt de pianola. Vanaf dit moment tot aan het eind van de scène lijkt de muziek Liliom op de zenuwen te werken.

LILIOM Tantetje...

Mw. HOLL. [tot Ficsur] Scheer je weg, nietsnut! Of ik stuur m'n zoon op je af!

FICSUR Je zoon die kan me niks niet maken. [Hij glipt de achterdeur uit.]

LILIOM Tantetje.

Mw. HOLL. Ja wat moet je?

LILIOM Toen je zoon werd geboren... toen je zoon werd geboren...

Mw. HOLL. Ja wat toen m'n zoon werd geboren?

LILIOM Niks laat maar.

Mw. HOLL. [gaat mopperend af] Slaap je roes uit, nutteloze leegloper. De hele nacht doorzakken en poken, daar ben je goed in ja, anderen het brood uit de bek bietsen, ben je ook heel goed in, schooier. [achter af]

LILIOM Ficsur!

FICSUR [glipt weer op] Dus, Julie krijgt een kindje. Je weet wat dat betekent.

LILIOM Dus waar je het over had... dat we dat geld kunnen regelen... bij de betaalmeester van de leerfabriek...

FICSUR Oh, dat, ja... maar dan... [hij komt dichterbij Liliom staan] Maar dan alleen als we het samen doen.

LILIOM Afgesproken. [hij denkt na, ongemakkelijk] Wacht buiten, Ficsur. Straks, kom straks terug.

Ficsur glibbert naar buiten en verdwijnt. De pianola blijft spelen. Liliom luistert een tijdje naar de muziek en gaat dan naar de deur achter. Hij roept in de deuropening:

LILIOM Tante! [kinderlijk vrolijk] Julie is zwanger!

Hij komt terug, gaat op het bankje tegen de houten wand staan, kijkt naar het park. Hij luistert naar de pianola en schreeuwt dan luidkeels, over de muziek heen:

LILIOM Ik word vader! [hij steekt zijn handen in de lucht]

JULIE [komt weer op] Wat is er aan de hand? Wat is er gebeurd?

Liliom stapt van het bankje af.

LILIOM Niets.

Liliom gaat op de bank liggen, op zijn buik. Julie kijkt een tijdje naar hem en dekt hem dan toe met een dekentje. Ze loopt zachtjes naar de achterdeur, blijft even op de drempel staan, leunt tegen de deurpost, kijkt naar het park, luistert naar de pianola. Korte stilte.

Derde scène

Dezelfde omgeving. Liliom en Ficsur zitten naast elkaar. Julie sloft over het podium. Ficsur leert Liliom een liedje.

FICSUR *Pas op, pas op, jij kruimeldief
de kit die ligt hier op de loer,
straks huilt in bed je liefje lief
en jij vreet niks dan bajesvoer*

de kit, de kit, de kutkit komt

LILIOM *Pas op, pas op, jij kruimeldief
de kit die ligt...*

FICS en LIL *...hier op de loer
straks huilt in bed je liefje lief
en jij vreet niks dan bajesvoer*

LILIOM *de kit, de kit, de kutkit komt*

Julie kijkt vol achterdocht naar ze en gaat dan naar binnen. Ficsur leunt dichterbij Liliom en fluistert alsof hij een geheim vertelt.

FICSUR Dus, als je de Franse straat afloopt, kom je langs de spoordijk... na het talud heb je de slagbomen en dan is er tot aan de leerfabriek helemaal niks, niet eens een wachthuisje.

LILIOM En dat is zijn route?

FICSUR Ja. Hij komt langs het talud, over het smalle pad. Sinds vorig jaar loopt 'ie in z'n eentje, daarvoor had 'ie altijd iemand bij zich.

LILIOM Elke zaterdag.

FICSUR Elke zaterdag.

LILIOM En waar heeft 'ie het geld?

FICSUR In een leren buidel. Hij betaalt de arbeiders vanuit die buidel.

LILIOM En daar zit veel geld in?

FICSUR Precies zestienduizend kroon.

LILIOM Hoe heet 'ie?

FICSUR Linzmann. 't Is een Jood.

LILIOM De betaalmeester?

FICSUR Yep. Maar als ik 'n tussen z'n ribben prik, is 't geen Jood meer. Als ik 'm hard genoeg op z'n schedel mep, is 't opeens geen betaalmeester meer.

LILIOM Moet 'ie dood?

FICSUR Moet niet. Hij kan z'n geld geven zonder te sterven. Maar de meeste van die lui willen liever dood.

Julie komt het huis uit en loopt het podium over, gaat af door de achterdeur. Deze wandelingen over het podium tonen dat Julie iets vermoedt; ze kijkt angstvallig naar de mannen, achterdochtig, hoort nu en dan een woord, kortom: zonder al te uitleggerig te willen zijn heeft Julie, ondanks het stiekeme gedrag van de mannen, of wellicht dankzij, wel een idee van hun plannen. Wanneer Ficsur Julie ziet, stopt hij met praten en begint weer te zingen.

FICSUR *je liefje lief jankt zich kapot
wanneer je in de bajes zit*

FICS en LIL *en jij hebt een bezoekverbod
gekregen van de klotekit*

de kit, de kit, de kutkit komt

LILIOM *je liefje lief jankt zich kapot
wanneer je in de bajes zit*

Julie gaat af.

LILIOM Maar we moeten toch niet meteen naar Amerika?

FICSUR Nee.

LILIOM Wanneer dan?

FICSUR Het geld moet zes maanden lang begraven blijven. Zo lang duurt het. En na zes maanden spruit het als sprietten in de lente uit de grond.

LILIOM En dan?

FICSUR Dan tijdens die zes maanden ga je gewoon je gang zoals gewoonlijk. Je raakt je centen niet aan.

LILIOM Over precies zes maanden wordt de baby geboren.

FICSUR Dan... nemen we die baby ook mee. Maar drie maanden daarvoor ga je aan het werk. Dan kan je altijd zeggen van ik doe het even zuinig aan, we gaan emigreren naar Amerika.

LILIOM En moet ik iets tegen hem zeggen?

FICSUR Een van ons zegt iets met z'n mond en de ander zegt iets met het mes. Hangt er een beetje van af wie de grootste ballen heeft. Doe jij maar het praten met je mond.

LILIOM Hoorde je dat?

FICSUR Wat?

LILIOM Buiten... Voetstappen... laarzen?

Ficsur luistert. Stilte.

LILIOM Wat moet ik tegen hem zeggen?

FICSUR Je zegt: goeie avond, meneer, excuseert u mij, weet u misschien hoe laat of het is?

LILIOM En wat dan?

FICSUR En dan precies op dat exacte moment prik ik 'm. En jij haalt dan ook meteen je mes tevoorschijn.

Een politieagent uit Boeda komt op en kijkt rond. Liliom en Ficsur vallen onmiddellijk stil.

AGENT Goeie avond!

FICS en LIL Goeie avond!

FICSUR [roept] Hé, fotograaf, je hebt een klant!

Stilte. De agent wacht.

FICSUR *jankt zich kapot
je liefje lief
pas op, pas op
jij kruimeldief*

FICS en LIL *want de hmm
de hmm
de hm hmm komt*

Ze neuriën de laatste woorden vanwege de aanwezigheid van de agent. Mevrouw Hollinger en haar zoon op.

AGENT U doet portretfotografie?

ZOON Zeker wel meneer. [*hij wijst naar de foto's op de houten wand*]. Kiest u maar, meneer, wat u maar wil. Eentje ten voeten uit?

AGENT Ten voeten uit.

Mevrouw Hollinger haalt de camera uit de hoek en haar zoon zet de agent in de gewenste pose. Hij haast zich heen en weer tussen de agent en de camera, kijkt nu en dan door de lens, gaat achter de camera staan en bedekt zijn hoofd met het zwarte doek, hij loopt naar de agent toe met de camera. Ondertussen haalt mevrouw Hollinger een gevoelige plaat uit de donkere kamer en steekt deze in de camera. Ondertussen gaan Liliom en Ficsur op gedempte toon door met hun gesprek.

LILIOM Komt 'ie hier uit de buurt?

FICSUR Die is van buiten.

LILIOM Van waar?

FICSUR Van Boeda.

Stilte. Dan barst Liliom uit in een overdreven kinderachtige klagen.

LILIOM Och wat heb ik toch een afgrijselijk rotleven!

FICSUR [*vrolijk en vaderlijk*] Het komt goed, we gaan naar Amerika!

LILIOM Wat is daar dan?

FICSUR [*met ontzag*] Werk.

ZOON [*tegen de agent*] Goed, even stil blijven staan nu. Een... twee... drie.

Hij haalt snel de kap van de lens, belicht de plaat en zet de kap er weer op.

ZOON Hartelijk dank daarvoor.

Mw. HOLL. Kunt u alstublieft over vijf minuutjes terugkomen. Dan is 'ie klaar.

AGENT Goed, ik ben zo terug. Betaal ik u nu?

Mw. HOLL. [*overdreven beleefd*] U hoeft niet van te voren te betalen hoor meneer agent.

De agent salueert vriendelijk maar neerbuigend en drementelt af. Mevrouw Hollinger duwt de camera terug de hoek in en neemt de gevoelige plaat mee naar de donkere kamer, vergezeld door haar zoon. Wanneer zij langs de twee smeerlappen loopt klinkt zoals gewoonlijk haar nauwelijks verstaanbare gemompel, ze houdt niet op te mopperen op de twee.

Mw. HOLL. Jullie hangen hier rond, m'n studio vol te walmen, waarom gaan jullie niet even een ommetje lopen? Gaat het ze opeens zo goed dat ze zich het kunnen permitteren vieze liedjes te zingen. [*ze roept tegen Ficsur*] Ben je niet bang voor die agent?

FICSUR [*met minachting*] Scheer je weg of ik ga op je staan.

LILIOM En jij zegt dat die jonge Hollinger het goed doet bij de draaimolen?

FICSUR Ze vreten 'm op.

LILIOM En die vrouw, die ook?

FICSUR Ja hoor. Die kamt z'n haar.

LILIOM Kamt z'n haar.

FICSUR Die fatsoeneert hem.

LILIOM Ze doet maar.

Ficsur duwt Liliom richting het huisje.

FICSUR Nou, hup, doe dan.

LILIOM Wat?

FICSUR Ga het mes halen.

LILIOM Welke?

FICSUR Het keukenmes. Een van ons moet het zakmes bij zich hebben, die heb ik. Maar als 'ie stennis gaat schoppen moeten we het grote mes hebben.

LILIOM Waar is dat goed voor? Als 'ie problemen wil, zal ik zo hard met z'n hoofd discussiëren dat 'ie niet meer weet wat links of rechts is.

FICSUR Je moet iets hebben. Je kan z'n keel niet doorhalen met een stok.

LILIOM Z'n keel? Moet dat?

FICSUR Nee, moet niet. Alleen als 'ie er om vraagt.

Stilte.

FICSUR Jaja, lekker op een grote stoomboot, dat ziet 'ie wel zitten, en het land van grote mogelijkheden zien, daar kan 'ie ook wel lol aan beleven, maar d'r iets voor over hebben ho maar.

LILIOM Julie zal me zien als ik het mes pak.

FICSUR Dan moet je zorgen dat ze je niet ziet.

Liliom zet een stap richting het huisje, de agent komt langzaam binnen, hij klopt op de deur van de donkere kamer.

LILIOM De politie is er weer.

Mw. HOLL. [*komt naar buiten*] Eén minuutje, bijna klaar, alstublieft.

Mevrouw Hollinger trekt zich terug in de donkere kamer. Na een moment van twijfel verzamelt Liliom zijn moed en loop vastberaden achter haar aan. De agent bekijkt Ficsur met verachting. Ficsur staat op, zet een paar stappen, trots en schamper, gaat voor de agent staan, met zijn rug naar hem toe. Dan draait hij zich plotseling om, zoals men bij kinderen doet, en wijst met zijn vinger naar de agent.

FICSUR Hoek Christinaboulevard en Retekstraat.

AGENT [*hooghartig, rustig*] Hoe weet u dat?

FICSUR Is op weg naar m'n werk.

AGENT En wat doet u voor werk?

FICSUR Ik ben pianolaleraar.

De agent bekijkt hem eens goed, alsof hij zich begint te realiseren dat hij voor de gek gehouden wordt. Hij geeft een flinke draai aan zijn snor. Dan komt de zoon de donkere kamer uit en geeft de agent zijn afdrukken.

ZOON Alstublieft meneer.

De agent bekijkt de foto goed, betaald, loopt langzaam weg en houdt even halt om Ficsur in zich op te nemen. Wanneer hij weg is kijkt Ficsur hem na vanuit de deuropening. Tegelijkertijd komt Liliom terug, hij knoopt zijn jas dicht. Ficsur draait zich om en ziet Liliom.

FICSUR Wat zit jij te kijken?

LILIOM Ik zit niks te kijken.

FICSUR Wat ben je dan aan het doen?

LILIOM Ik denk na.

FICSUR [*loopt op hem af*] Dus, vertel. Jij spreekt hem aan. Wat zeg je tegen hem?

LILIOM [*met beleefde stem*] Goeie avond, meneer, excuseert u mij, weet u misschien hoe laat of het is? En als 'ie antwoord geeft, wat zeg ik dan?

FICSUR Hij geeft geen antwoord.

LILIOM Geeft 'ie geen antwoord?

FICSUR Nee, doet 'ie niet. [*hij zoekt op de tast het mes onder Lilioms jas*] Waar is het? Waar heb je het?

LILIOM [*zonder te wijzen*] Linkerkant.

FICSUR Ja precies. Op je hart. [*hij voelt*] Daar ja... precies daar... Keihard... groot en breed... met een spitse punt... [*hij voelt aan het puntje van het mes*] En hier hebben we het oog... waarmee die je aanstaart...

Julie komt weer binnen, loopt langzaam langs Ficsur en Liliom, deze keer zichtbaar bezorgd, ze houdt zelfs even halt.

FICSUR [*knikt naar Liliom*] Zing, kom op, zing!

LILIOM [*met trillende stem*] De kit, de kit, de kutkit komt...

Ficsur moedigt hem aan, luidkeels, geeft het tempo aan als een dirigent die ontevreden is over het trage tempo.

FICSUR *Ja je liefje lief jankt zich kapot...*

LILIOM *Ja je liefje lief jankt zich kapot...*

Julie gaat achter af. Liliom kijkt haar na. Wanneer ze is verdwenen, spreekt hij.

LILIOM En 's nachts... in m'n dromen... als z'n ziel me komt bezoeken, wat moet ik dan?

FICSUR Die z'n ziel komt niet terug.

LILIOM Hoezo niet?

FICSUR Joden hebben niks geen ziel.

LILIOM En als ik dan later...

FICSUR [*begint ongeduldig te worden*] En als je dan later wat?

LILIOM Als het mijn tijd is... als ik voor god moet verschijnen, wat zeg ik dan?

FICSUR Wij verschijnen niet voor god.

LILIOM Hoezo niet?

FICSUR Heb je ooit voor het hooggerechtshof moeten verschijnen?

LILIOM Nee.

FICSUR Wij komen hoogstens voor een lage rechter. En in het uiterste geval in hoger beroep. Daar houdt het op.

LILIOM Werkt dat hierboven ook zo?

FICSUR Precies exact. Rechtspraak werkt overal hetzelfde. Het is alleen een ander district.

LILIOM Een ander district.

FICSUR De hemel voor de hoge heren en het gevang voor stakkers als ons. Vioolmuziek is voor de rijken.

LILIOM En welke muziek is voor ons?

FICSUR Geen. Wij krijgen ons verdiende loon. Want in de andere wereld bestaat énkél de gerechtigheid. En waar d'r gerechtigheid bestaat, moet er een politiechef zijn.

LILIOM Goeie avond, meneer, excuseert u mij, weet u misschien hoe laat of het is?
[*hij legt zijn hand op zijn hart*]

FICSUR Wat zit je nou te frummelen?

LILIOM M'n hart gaat tekeer onder dat mes.

FICSUR Steek het mes aan de andere kant dan. [*hij kijkt naar de lucht*] Hoogste tijd dat we eens lekker aan de slag gaan.

LILIOM Het is te vroeg.

FICSUR Laten we gaan.

Ze staan op het punt te vertrekken, dan komt Julie naar buiten en gaat voor ze staan.

JULIE Waar ga je heen?

LILIOM Je zou toch geen woord meer tegen me zeggen? Waarom praat je dan tegen me?

JULIE Waar gaan jullie heen?

LILIOM Waar gaan wij heen.

JULIE Blijf thuis.

LILIOM Ik blijf niet thuis.

JULIE Blijf thuis. Het gaat zo regenen. Je wordt nat.

FICSUR Het gaat niet regenen.

JULIE Hoe weet jij dat?

FICSUR Ik heb een lijntje met boven.

JULIE Blijf thuis. De timmerman komt vanavond, ik heb gevraagd of hij werk voor je heeft.

LILIOM Ik weet niks van timmeren.

JULIE [*met groeiende bezorgdheid, die ze probeert te verbergen*] Blijf toch thuis. Marie komt met haar verloofde om foto's te laten maken. Ze neemt hem mee om ons te leren kennen.

LILIOM Ik heb al genoeg verloofden gezien.

JULIE Blijf thuis. Marie neemt wat geld mee, ik zal het allemaal aan jou geven.

LILIOM [*gaat richting deur*] Ik ga... een ommetje maken... met Ficsur. We zijn zo terug.

JULIE [*ze wil huilen maar forceert een glimlach*] Blijf thuis. Ik haal bier voor je. Ik haal wijn voor je.

FICSUR Kom je nou nog?

JULIE Ik ben niet meer boos op je van dat je me geslagen hebt.

LILIOM [*nors, maar alleen omdat hij niet tegen gekwetste vrouwen kan*] Aan de kant of ik... [*hij heft zijn hand*] Laat me nou maar gaan...

JULIE [*trillend*] Wat heb je onder je jas?

LILIOM [*ferm*] Aan de kant!

JULIE [*blokkeert hem, spreekt zeer snel, geagiteerd, ze hoopt dat hij hierdoor thuis blijft*] Ze hebben de verloofde van Marie gevraagd of hij een kinderloos stel kent dat conciërge wilde worden in de Aradistraat... woonkamer, keuken... we mogen zelfs kippen houden.

LILIOM Ga aan de kant!

Julie gaat opzij. Liliom af. Ficsur volgt hem. Julie is alleen, ze leunt tegen de deurpost, in gedachten verzonken.

Mw. HOLL. Ik kan het koksmes nergens vinden. Heb jij het?

JULIE [vol afgrijzen] Nee.

Mw. HOLL. Het lag net nog op tafel. D'r is niemand binnen geweest behalve Liliom.

JULIE Liliom heeft het niet.

Mw. HOLL. D'r is niemand anders binnen geweest.

JULIE Wat moet Liliom met 'n mes?

Mw. HOLL. Verkopen. Voor drank.

JULIE [vrolijk] Grappig, want... weet je tantetje... je maakt 'm nu verdacht maar ik heb 'm net z'n zakken binnenstebuiten laten keren, om te zien of dat 'ie geld bij zich had... had 'ie niet, alleen een spel kaarten, verder niks niet.

Mw. HOLL. [gaat terug naar de keuken, mopperend] Kaarten heeft 'ie in z'n zak, een zak vol kaarten, de hooggeëerde heren zijn op weg naar de kroeg voor een potje kaarten. [af]

Julie kijkt haar na, radeloos. Korte stilte en dan verschijnt Marie bij de achterdeur, vrolijk, stralend van geluk. Marie komt binnen, Wolf volgt haar.

MARIE Kiekeboe!

Ze komen binnen, grijnzen, ze generen zich een beetje, Julie heeft zich, zodra ze hun stemmen hoorde, meteen omgedraaid.

MARIE Hallo!

JULIE Hallo.

MARIE Nou, hier zijn we dan.

JULIE Ja, daar zijn jullie dan.

MARIE Dus nou dit is Wolf.

WOLF [doet een stap naar voren, biedt zijn hand aan] Mijn naam is Wolf Beifeld. [hij maakt een onhandige buiging]

JULIE Ik ben Julie Zeller.

Ze schudden handen. Stilte. Wolf is zich zeer van zichzelf bewust. Niemand zegt iets. Wolf neemt Julie's hand weer in de zijne en schudt deze krachtig. Stilte.

MARIE Da's nou Wolf.

WOLF Ja.

JULIE Ja.

Stilte.

MARIE En waar is Liliom?

WOLF Ja, alstublieft... waar is uw *prettige* echtgenoot?

JULIE Uit.

MARIE Waaruit?

JULIE Uit wandelen.

MARIE Ja.

JULIE Ja.

WOLF Ja.

Stilte.

MARIE Dus vanaf de eerste van de maand staat Wolf niks niet meer op de hoek ofzo, want nu heeft 'ie een goeie baan. Vanaf de eerste van de maand is 'ie geen portier meer, maar 'n casino.

WOLF [*verontschuldigend*] Ze kent de terminologie nog niet zo goed... [*hij glimlacht naar haar*] Hahaha... Ik word croupier in het casino. Een voortreffelijke baan voor iemand die zich, neemt u mij niet kwalijk, goed weet te gedragen.

JULIE Ja.

WOLF Het salaris is... tamelijk behoorlijk... maar de fooien maken het lucratief, want ik sta bij de pokertafel... en dan levert een avond zó, mijn excuses, alleen al in fooien, zo'n twintig tot dertig kronen op.

JULIE Elke avond?

MARIE Ja.

WOLF We hebben een tweekamerappartement gehuurd... maar als het me voor de wind blijft gaan...

MARIE Dan kopen we een huis buiten de stad. Op het platteland!

WOLF Ja, wanneer men zich hardwerkend en eerlijk gedraagt is dat mogelijk. Sorry, dat bedoel ik niet... En wat betreft het platteland... ja nou ja da's misschien niet het centrum van de wereld... maar als... als God ons met kinderen zegent... nou ja voor de kinderen... is het daar veel beter. Ik kan gewoon forenzen.

Korte stilte.

MARIE Wolf is een knapperd.

JULIE Ja.

MARIE Wolf is een braverd.

JULIE Ja.

MARIE Maar Wolf is wel Joods.

JULIE Da's niet erg. Dat zijn ook mensen.

MARIE Ja nou ja, ga je ons geen geluk wensen?

JULIE Ja. *[ze geeft Marie een knuffel]*

MARIE En krijgt Wolf ook een kusje?

JULIE Hij ook. *[ze omhelst Wolf, haar armen om zijn nek, en laat niet los.]*

WOLF Maar, jeetje, waarom is ze nou aan het huilen? *[kijkt naar Marie]*

MARIE Omdat ze zo'n goed hart heeft. *[ze raakt ook ontroerd.]*

WOLF *[ook in tranen]* Ja, nou, hartelijk dank voor het medeleven.

Wolf kan zich niet groot houden. Hij huilt. Korte stilte. Mevrouw Hollinger en haar zoon komen binnen. De zoon pakt direct de camera.

Mw. HOLL Als u d'r klaar voor bent kunnen we hoor, voor het donker wordt.

Ze neemt Marie en Wolf mee naar de rechterkant van het podium, naar het achterdoek voor foto's, waar ze beiden onmiddellijk beginnen glimlachen.

Mw. HOLL Ten voeten uit?

MARIE Ja allebei helemaal.

MW. HOLL Bruid, gom?

MARIE Ja.

MW en ZOON *[tegelijkertijd, op vlakke toon, routinematig]* De dame kijkt de heer aan, de heer kijkt naar de camera.

Mevrouw Hollander zet ze in de juiste pose.

Mw. HOLL. Ja zo prima alstublieft.

ZOON *[zwarte doek over zijn hoofd, luidkeels]* Ja, goed, goed, heel goed, perfect!

MARIE *[staat stokstijf stil maar stralend van geluk, ze houdt haar gezicht in de plooi, spreekt vanuit een mondhoek]* Julie, Julie lieverd, hoe zien we d'r uit?

JULIE Heel mooi lieverd.

ZOON En nu stokstijf stil staan alstublieft, ik tel tot drie en dan moet u stokstijf stil blijven staan, ja? [*hij pakt de lenskap vast*] Een... twee... drie! [*hij haalt de kap van de lens*]

Op het moment dat de zoon van mevrouw Hollinger één zegt, kunnen we Liliom en Ficsur horen, ze zingen het liedje van eerder. Het liedje gaat door na 'drie', een tijdje, tot het doek valt. Iedereen blijft stokstijf stil staan na 'drie'. Julie legt haar hoofd stil op de tafel. Het liedje klinkt verder en verder en vervaagt.

Vierde scène

De rafelranden van de stad, achter de velden. Een treinremise loopt van rechts naar links over het podium, er staat een rood/wit waarschuwbord met een rood licht, dat uitstaat. Een houten trap loopt naar de remise. Onderaan rechts liggen twee of drie opgestapelde stukken spoorbiels te rotten. Op de achtergrond zijn akkers, bomen, schuttingen en in de verte rookpluimen uit de fabrieksschoorstenen en een paar kleine huizen te zien. Het is zes uur, het schemert. Liliom en Ficsur staan op de houten trap, ze kijken een trein na.

LILIOM Je kan 'm nog steeds horen.

FICSUR Ik hoor het.

LILIOM Als je je oor op de rails legt kan je 'm helemaal naar Wenen horen gaan.

FICSUR Het zal wel.

LILIOM Die net langs kwam gaat naar Wenen.

FICSUR Niet verder?

LILIOM Ook verder.

Stilte.

FICSUR Het is bijna zes uur.

Liliom loopt de trap af.

FICSUR Waar ga je heen?

LILIOM Nergens heen. Je bent altijd bang dat ik je laat zitten.

FICSUR Waarom zou je me laten zitten als 'ie zestienduizend kroon bij zich heeft?

LILIOM Precies!

FICSUR Precies! We blijven hier gewoon lekker wachten tot 'ie langs komt. En dan vraag jij beleefd...

LILIOM Goeie avond, meneer, excuseert u mij, weet u misschien hoe laat of het is?

FICSUR En dan zegt hij hoe laat of het is.

LILIOM En als 'ie niet komt?

FICSUR Hij moet komen. Hij betaalt de arbeiders iedere zaterdag.

Ficsur loopt de trap af.

FICSUR En dan zou 'ie uitgerekend vandaag niet komen?

Liliom gaat de trap op en kijkt over het spoor.

FICSUR Waar kijk je naar?

LILIOM Niks, gewoon, naar dat spoor dat nooit nergens ophoudt.

FICSUR Wat valt daar nou aan te zien.

LILIOM Ik kijk gewoon. Ik kijk altijd naar de treinen. Als ze 's nachts langs komen en op me spugen.

FICSUR Op je spugen?

LILIOM Ja, de motor. Daar spat iets van af. Dan rijden ze verder en sta ik daar met weet ik veel wat op me. Maar ik kijk ze helemaal na.

FICSUR Je kijkt ze helemaal na.

LILIOM Ik moet blijven kijken tot er niks meer te zien valt.

FICSUR Naar de hoge heren in de eerste klas.

LILIOM Die hun krantje lezen.

FICSUR En hun sigaartje roken.

LILIOM De rook diep naar binnen zuigen.

Stilte.

FICSUR Is 'ie daar?

LILIOM Nog niet.

Stilte.

FICSUR Nee ik... ik heb het niet over de trein, ik heb het over Linzmann.

LILIOM Ja ik... [*geneert zich*] ik had het ook niet over de trein.

Liliom komt de trap af. Stilte. Geheimzinnig.

LILIOM Hoor je de telegraafdraden?

FICSUR Ja als de wind erdoorheen blaast.

LILIOM Ik hoor ze zelfs zonder wind. Zacht gemurmel. Mensenstemmen die d'r door stromen.

FICSUR Wie?

LILIOM De Joden.

FICSUR Die sturen telegrammen?

LILIOM Die praten maar en praten maar, dat gaat allemaal door die ielige draadjes. Die gaan van murmel murmel murmel...

FICSUR Wat nou murmel murmel?

LILIOM Die gaan van *drie-en-der-tig-drie-en-der-tig-drie-en-der-tig...* Daar luister ik naar.

FICSUR Hoezo dat?

LILIOM Het musje kan het ook horen. Kijkt me met één oog aan alsof 'ie wil zeggen *ik zou wel willen weten wat die daar bekokstoven.*

FICSUR Je kijkt ook naar de vogeltjes.

LILOM En de vogeltjes kijken terug.

FICSUR D'r scheelt iets aan je. Weet je wat? Geld. En die mus heeft ook geen geld en daarom kijkt 'ie je scheel aan.

LILIOM Zou kunnen.

FICSUR Mensen met geld kijken niet.

LILIOM Wat doen die dan?

FICSUR Dat is het, die doen. Die *doen* iets. Die moeten werken voor hun geld. Net als wij iets moeten doen voor ons geld.

LILIOM Goeie avond, meneer, excuseert u mij, weet u misschien hoe laat of het is?

FICSUR Die komt nog niet. Heb je de kaarten?

Liliom geeft hem zwijgend het kaartspel.

FICSUR Heb je geld?

LILIOM Elf.

Ficsur gaat op een biels zitten. Hij kijkt naar links.

FICSUR Elf wat?

LILIOM Kroon.

Liliom gaat ook zitten, tegenover Ficsur.

FICSUR Spelen we om elf.

LILIOM Zet maar in.

Ficsur legt zijn geld neer, geeft Liliom een kaart en neemt er zelf een.

FICSUR We spelen één-en-twintigen.

LILIOM [*kijkt naar zijn kaart*] Prima. All-in.

FICSUR Die moet een aas hebben

Ficsur geeft hem een tweede kaart.

LILIOM Nog een. [*hij krijgt er nog een*] Nog een. [*nog een*]. Kapot!

Ficsur pakt het geld.

LILIOM Ja... en nu?

FICSUR Nu is het voorbij. Je bent blut.

LILIOM Ja.

FICSUR Dan is het voorbij. Of, als je wil...

LILIOM Wat?

FICSUR We kunnen om je woord spelen.

LILIOM Op vertrouwen?

FICSUR Nee... ik haal het... ik haal het uit je...

LILIOM Je haalt het waaruit?

FICSUR [*geneert zich een beetje*] Uit je opbrengst. Of als jij wint krijg je de mijne. Wie wint krijgt de winst.

LILIOM [*kijkt achterom of Linzmann er aan komt*] Het geld van de betaalmeester.

FICSUR Ja dat geld ja.

LILIOM [*geneert zich, is nerveus*] Goed. Hoeveel kan ik dan in totaal inzetten?

FICSUR Nou, als 'ie zestienduizend bij zich heeft en ieder de helft krijgt kan je achtduizend inzetten.

LILIOM Goed.

FICSUR En de gelukkige wint de winst. [*hij deelt*]

LILIOM Begin ik met honderd. Ik pas.

FICSUR [*laat zijn kaarten zien*] Eenentwintig.

Ficsur schudt de kaarten. Liliom gaat dichterbij hem zitten.

LILIOM Goed, dan dubbel of niets.

FICSUR Dubbel of niets. [*hij deelt*]

LILIOM Nog een. [*hij krijgt nog een kaart*] Pas.

FICSUR Eenentwintig. [*hij laat het zien en begint weer te schudden*]

LILIOM [*achterdochtig*] Zeg, je zit toch niet vals te spelen?

FICSUR Ik? Zie ik er zo uit? [*hij deelt weer*]

LILIOM [*kijkt nerveus achterom*] Duizend.

FICSUR [*koel*] Kroon.

LILIOM Kroon. [*hij krijgt een kaart.*] Nog een. [*nog een*] Weer kapot!

Nu is Liliom zeer geprikkeld, de onervaren gokker die op flink verlies staat. Hij speelt slordig, warrig, zonder controle. Het is duidelijk dat hij alleen nog zijn geld terug wil.

FICSUR Twaalfhonderd voor mij nu.

LILIOM Dubbel of niets. *[hij is gespannen, krijgt een kaart]* Nog een. *[nog een]* Nog. *[hij krijgt een kaart, gooit zijn kaarten op de grond]*

FICSUR *[kijkt naar de kaarten op de grond]* Tien, veertien, drieëntwintig. Tweeduizend vierhonderd voor mij.

LILIOM En nu?

FICSUR *[haalt een kaart uit de stapel en geeft hem aan Liliom]* Rooie aas. Dubbel of niets?

LILIOM *[gretig]* Goed. Nog eentje dan. *[krijgt een kaart]* Genoeg.

FICSUR *[laat zijn kaarten zien]* Negentien.

LILIOM Jij wint. *[hij smeekt er bijna om]* Geef me nog eens een aas wil je. Een zwarte nu. *[Ficsur geeft het]* Dubbel of niets.

FICSUR *[koel]* Dat gaat niet.

LILIOM Hoezo niet?

FICSUR Omdat je het niet kan betalen als je verliest. Da's dan totaal negenduizend zeshonderd en je hebt maar achtduizend kroon.

LILIOM *[van streek]* Dat is... wat een rotstreek.

FICSUR Je kan niet meer dan drieduizend tweehonderd inzetten.

LILIOM *[gretig]* Ja prima drieduizend tweehonderd. *[hij krijgt een kaart]* Pas.

FICSUR Ik ga ook voor het aasje, kijk maar eens goed.

Liliom gaat dichterbij zitten, ze kijken allebei.

FICSUR Eenentwintig.

Ficsur graait de kaarten bij elkaar en stopt ze in z'n zak.

LILIOM Dus nu... je meent het... ik ben alles kwijt. Ik zeg het je... je bent een smerige... je bent een smerige...

Op dat moment komt Linzmann op, rechts, begint veertig. Een grote, gespierde joodse man met een rode baard. Hij draagt een leren beurs. Ficsur kucht, dat is het teken, en loopt tussen Linzmann en de remise naar rechts om achter de man uit te komen. Hij volgt hem. Liliom staat als bevroren, een paar passen links van de stapel bielzen, staat er met zijn rug tegenaan, recht tegenover Linzmann die nu voor hem staat. Liliom trilt over zijn hele lijf.

LILIOM Goeie... goeienavond, meneer. Meneer. Weet u misschien alstublieft hoe laat het is?

Ficsur haalt uit naar Linzmann met het kleine zakmes, maar Linzmann grijpt Ficsur met zijn linkerhand bij zijn rechterpols en dwingt hem op de grond. Ficsur valt op zijn knieën. Linzmann grijpt dan in zijn rechterzak met zijn rechterhand en haalt daar langzaam een revolver uit, een Browning, waarmee hij kalm, rustig op Lilioms borst richt. Liliom staat twee passen van de loop af. Lange stilte.

LINZMANN [bijna onaangedaan kalm] Het is vijf voor half zeven.

Stilte.

LINZMANN [minachtend] Nog een geluk dat ik je jat met het mes greep en niet de andere.

Stilte.

LINZMANN Mooie penoze hoor. [tot Ficsur] Je hebt nog meer pech dan Job, of niet? [tot Liliom] Als jij ook maar één keer knippert krijg je d'r twee in je ponem. Kijk maar eens diep in de loop, jongen, reken maar dat 'ie geladen is.

FICSUR Laat me gaan, ik heb niks niet gedaan.

LINZMANN [schudt met de hand van Ficsur, die nog steeds het mes vast heeft] En wat is dit dan? Oh ja, natuurlijk, stom van me. Je weet natuurlijk dat ik een appel in m'n zak hebt. Die wil je voor me schillen. Was ik vergeten. Mijn fout, vergeef me. Het spijt me.

LILIOM Ik... ik...

LINZMANN Ik weet het, jongen. En of ik het weet. Hoe laat of het is. Ja hoor. Vijf voor half zeven.

FICSUR Laat ons gewoon met rust, weledele heer. We hebben jou niks niet aangedaan.

LINZMANN Op de eerste plaats, jongeman, ben ik niet jouw weledele heer. Op de tweede plaats mag je me voor het geld waar je op uit bent wel excellentie noemen. En ten derde, stroop smeer je bij mij voor louloene.

LILIOM Maar ik heb niks gedaan meneer.

LINZMANN Kijk eens achter je, jongen. Niet zo bang zijn, kijk eens achterom. Maar niet wegreppen hoor, want dan schiet ik.

Liliom draait langzaam zijn hoofd.

LINZMANN Wat komt er daar op een drafje aan?

LILIOM [kijkt weer naar Linzmann] Politie.

LINZMANN [tot Ficsur] Niet bewegen jij, of anders. [tot Liliom met zoetgevooisde stem] Hoeveel agenten zijn dat?

LILIOM [kijkt naar de grond] Twee.

LINZMANN En waar zitten de heren op?

LILIOM Paarden.

LINZMANN En wie is sneller, een paard of en man?

LILIOM Paard.

LINZMANN Dus het heeft weinig zin het op een lopen te zetten, of niet? [*hij lacht*] Ben nog nooit zulk treurig geteisem tegen gekomen. Op mijn erewoord, wat een ongelukkige sukkel. Heb ik juist vandaag toevallig mijn Browning bij me. En al had ik mijn Browning niet bij me, vier van jullie kunnen nog niet op tegen ome Linzmann hier. En alsof dat nog niet erg genoeg is! Hebben jullie schlemielen gezien waar ik vandaan kwam? Waar kwam ik vandaan? Ik kwam *terug* van de fabriek! Toen ik er heen ging had ik zestienduizend kroon bij me. En nu? Nog geen tinnen heller. [*roept naar links*] Hé! Agenten! Schiet eens op, deze hier begint het op z'n heupen te krijgen.

Fic sur rukt zichzelf los en schiet ervandoor. Linzmann draait met zijn revolver naar hem toe en op dat moment rent Liliom het talud op. Linzmann beseft zich dat Liliom dichterbij is en richt zijn revolver weer op Liliom.

LINZMANN [*roept*] Sta stil of ik schiet je dood! [*hij roept de agenten*] Kom van dat paard af!

Linzmann blijft op Liliom richten die op het talud staat met zijn gezicht naar het publiek. Links verschijnt een enorme agent, eveneens met een revolver in zijn hand.

1^e AGENT Stop!

LINZMANN Nou, jongeman, tijd genoeg om te leren klokkijken straks. Tien jaar in de bak!

LILIOM Ik ga d'r maar eens vandoor.

Linzmann lacht hardop. De agent staat drie, vier stappen van hem af. Linzmann staat aan de andere kant, niet veel verder van Liliom vandaan. Liliom kijkt naar de lucht, begint hard te huilen en pakt het grote mes van onder zijn jas. De agent staat op dat moment stokstijf stil. Liliom, nog steeds huilend, schreeuwt:

LILIOM Julie! Mijn kleine liefste! Dienstertje Julie Zeller!

Dan draait hij plots opzij, duwt het mes in zijn borst, wankelt, tuimelt om en valt van het talud af, hij verdwijnt uit het zicht.

Lange stilte.

De tweede agent komt op van links.

LINZMANN Wat is er gebeurd?

De eerste agent loopt langs het talud naar de trap en kijkt naar beneden, klimt dan de trap af naar Liliom. Linzmann en de andere agent lopen snel het talud op. Ze kijken naar beneden.

LINZMANN Stak hij nou een mes in zijn borst?

1^e AGENT [*stem*] Ja. En niet zo'n beetje ook.

LINZMANN [*geïrriteerd, tot de tweede agent*] Ik ga een ambulance bellen. [*hij haast zich weg*]

2^e AGENT Ze hebben eerste hulp bij de fabriek, dat is dichterbij. [*Hij roept naar beneden*] Ik ga de paarden even aan een boom binden. [*hij loopt de trap af en verlaat het podium links*]

Het podium is leeg. Stilte. Het wordt donker. Het rode lampje, bij het waarschuwbord, begint tijdens de stilte te branden.

1e AGENT [*stem*] Hé Michiel!

2e AGENT [*stem*] Wat is er?

1e AGENT [*stem*] Moet ik het mes uit z'n borst trekken?

2e AGENT [*stem*] Laten zitten. Anders bloedt 'ie dood.

Stilte.

1e AGENT [*stem*] Hé Michiel!

2e AGENT [*links op*] Wat is er?

1e AGENT [*verschijnt op het talud*] Het stikt hier van de muggen.

2e AGENT Ja.

1e AGENT Heb je een sigaar?

2e AGENT Nee. Heb ik niet.

Stilte.

De eerste agent gaat op de trap zitten en steekt zijn pijp op. Hij praat langzaam, verstild, triest.

1^e AGENT Dus, wat ik zei, Michiel, die nieuwe loontabellen maken het alleen maar erger, want in plaats van opslag waar ik allang recht op heb, krijg ik nu minder betaald. Daar zou de regering nou eens iets aan moeten doen. Ondankbaar werk dit. Ik heb het moeilijk, Michiel, dat kan ik je wel vertellen, het leven is één lange worsteling en die eindigt altijd in het graf. Ik ben erg ongelukkig.

2e AGENT Ach ja.

1e AGENT Ja ja.

In de verte is het rinkelen van een spoorwegovergang te horen.

Vijfde scène

Terug in de fotostudio. De avond van dezelfde dag. Een half uur na de vorige scène. In de tuin staat een groepje bij de achterdeur te wachten. Het zijn mevrouw Hollinger, haar zoon, Marie en Wolf. Julie staat links, vier à vijf stappen verderop, alleen. De zoon van mevrouw Hollinger is zojuist binnen gekomen en verteld opgewonden over de gebeurtenissen.

ZOON Ze komen d'r nu aan. Ze hebben twee arbeiders van de fabriek gevraagd hem op een stretcher te leggen.

WOLF En de dokter?

ZOON De agent heeft gebeld, de dokter komt zo snel mogelijk.

MARIE Misschien redt 'ie het, arme kerel.

ZOON Hij heeft zichzelf echt flink in de borst gestoken maar hij leeft nog steeds want hij ademt. Hij kan zelfs praten, ja, alleen wel heel zachtjes. Hij heeft 'r een hele tijd zo zonder z'n bewustzijn bij gelegen maar hij werd wakker op die stretcher.

WOLF Van het stuiteren, bij het dragen.

MARIE Laat ze binnen komen dan.

Ze maken plaats. Twee arbeiders dragen Liliom op een stretcher binnen die op vier poten, ongeveer even hoog als een bed blijft staan. Ze zetten de stretcher links neer, achterin, precies voor de gammele bank, met zijn hoofd links en zijn voeten rechts. De arbeiders lopen rustig terug naar het groepje dat bij de deur staat en gaan af. Julie staat naast de stretcher op het podium, ze kijkt naar Lilioms gezicht en beweegt zich niet. De anderen, ontroerd, staan bij de achterdeur op een kluitje. De eerste agent komt binnen.

1^e AGENT U bent z'n vrouw?

JULIE Ja dat ben ik.

1^e AGENT In de fabriek hebben ze de wond verbonden, maar het was te gevaarlijk hem naar het ziekenhuis te brengen. Te ver. Hij moet zo min mogelijk bewegen en zo veel mogelijk rust hebben. De dokter komt eraan.

De agent gaat af. Stilte. Dan duwt Wolf de anderen rustig naar buiten

WOLF Het zou beleefd zijn als jullie nu konden vertrekken alsjeblieft. Hij moet zoveel mogelijk rust hebben.

MARIE [tot Julie] Julie, wat denk je?

Julie kijkt naar Marie, ze geeft geen antwoord.

MARIE Julie, lieverd, kan ik iets voor je doen?

Julie geeft geen antwoord.

MARIE Wij wachten buiten op het bankje, lieverd.

Mevrouw Hollinger en haar zoon zijn al naar buiten gegaan toen Wolf het vroeg. Nu gaan ook Wolf en Marie af. Julie zit op de rand van de stretcher en kijkt naar Liliom. Liliom reikt haar zijn hand. Julie grijpt deze vast. Het is nog niet helemaal donker. Ze zijn beiden duidelijk te zien. Liliom komt een beetje overeind, hij spreekt zacht, maakt grapjes maar is uiteindelijk zeer emotioneel en opstandig.

LILIOM Kijk eens aan kleintje... Ik wou je alleen nog even zeggen dat... Zoals in een restaurant, als je gegeten hebt en, zoals ze zeggen, het tijd is om te betalen. De rekening. Voor wat je hebt gehad. Je moet alles optellen. Dus over dat ik je geslagen heb... het was niet omdat ik boos was... maar omdat ik niemand niet kan zien janken... omdat je moet janken... omdat je om mij staat te janken... het enige wat ik kan is wat ik doe... en ik ben geen conciërge... en ik ga ook geen meisjes meer bepotelen... en ik spuug op ze allemaal... snap je?

JULIE Ja.

LILIOM En wat betreft Hollinger... die is er ook heel goed in, laat Muskat het hem maar doen... hij maakt dezelfde grappen als die ik heb verzonnen... en de mensen vreten het van hem ook, dus dat is prima... en wat betreft dat ik geen geld verdien om voor je te zorgen... geen dak geen droog brood... en ik weet wel dat je 't niks niet snapt... want omdat ik echt een smeerlap ben... maar ik ben geen conciërge... en dus dacht ik misschien in Amerika... snap je?

JULIE Ja.

LILIOM Dus het... ik ga me niks niet verexcuseren... niet in het minst... maar als je wil, kan je de baby vertellen...

JULIE Ja.

LILIOM Kan je de baby zeggen dat ik een smeerlap was zeg maar... als je het lef hebt... zeg gewoon... ik heb het geprobeerd, ik dacht misschien in Amerika... maar dat zijn ook je zaken niet, ik zeg nergens geen sorry voor... voor mijn part komt de politie nu... en als de baby een jochie is, dan... of als ze een meisje is, dan... misschien zie ik God vannacht... nou dan zal ik eens even met hem praten, Julie lieverd, ik ben nergens bang voor. Als ik tenminste in z'n buurt kom... dat 't niet zoals in Budapest is... dat je al bij de voordeur wordt tegengehouden... en als de timmerman nog eens komt, nou ja... trouw d'r gewoon mee... als je de ballen hebt, trouw d'r gewoon mee... en zeg 't kind maar dat dat z'n vader is... en dat gelooft 'ie dan of niet... snap je?

JULIE Ja.

LILIOM En nog even over dat ik je geslagen heb... je weet dat dat niet mijn schuld was... daar zou ik je niet aan hoeven helpen herinneren... het hoeft niet altijd mijn schuld te zijn... hou d'r gewoon over op en zeg: het was mijn schuld... want het kan me eigenlijk niks schelen wie of z'n schuld dat het was... het

maakt niet zoveel uit... het is toch nooit echt niemands schuld... maar iedereen heeft er wel een grote bek over... want die snappen het niet...

JULIE Ja.

LILIOM Dus nou ja kom hou m'n hand vast.

JULIE Die hou ik al de hele tijd vast.

LILIOM Hou 'm dan wat steviger vast. Zo. Dus nu zegt Liliom tegen je... hallo.

Stilte.

LILIOM Zeg jij nu maar ook hallo.

JULIE Hallo.

Liliom zakt zachtjes weg en sterft. Stilte. Julie laat zijn hand los. De arts komt binnen met de eerste agent achter zich.

ARTS Goede avond. U bent zijn vrouw?

JULIE Ja, meneer.

Achter de arts en de agent verschijnen Marie, Wolf, mevrouw Hollinger, haar zoon en mevrouw Muskat. Ze blijven eerbiedig bij de deur staan. De arts buigt zich over Liliom en kijkt naar hem.

ARTS Mag ik wat licht, alstublieft?

Julie brengt hem een kaars. De arts onderzoekt Liliom en draait zich dan abrupt om.

ARTS Heeft iemand een pen voor me?

Wolf geeft hem een pen.

WOLF Een balpen, uit Amerika.

De arts pakt een formulier uit zijn zak en begint te schrijven.

ARTS Juist, mevrouw, mijn deelneming, uw man is gestorven... Accepteert u dat alstublieft... onze lieve Heer zal u bewaren... U krijgt dit certificaat van mij, dat dient u te overhandigen aan de medewerkers van het forensisch instituut die het stoffelijk overschot op komen halen... Ik zal direct de vereiste procedure in gang zetten... *[hij staat op]* Kan ik ergens mijn handen wassen?

AGENT Komt u maar met mij mee, alstublieft.

ARTS God zegene u, mevrouw.

JULIE Dag, meneer.

De arts en de agent gaan af, de anderen komen dichterbij Julie staan.

MARIE Ja, nou ja, Julie, lieverd... Dat 'ie maar mag rusten in vrede, je man zaliger... en je moet het Marietje maar niet al te kwalijk nemen maar... ik denk dat je beter af bent zonder hem.

Mw. HOLL. Hij is ook beter af, de arme sukkel, en jij ook.

MARIE Wat zeg je d'r van, Julie... Luister maar naar mij, je bent beter... je bent jong... en d'r zal nog wel een goeie kerel langs komen... of niet dan?

WOLF Ze heeft gelijk.

MARIE Wat zeg je d'r van, Julie, zeg maar dat ik gelijk heb.

JULIE Je hebt gelijk, lieve Marie, je hebt een goed hart.

ZOON Die goeie kerel is er al, de timmerman, ik kan het nu wel zeggen... hij komt elke dag wel met een smoesje langs... hij heeft iedere keer naar jou gevraagd...

MARIE 't Is een weduwnaar, hij heeft twee kinderen.

Mw. HOLL. Hij is beter af, de arme sukkel, en jij ook. Want het was een slechte echtgenoot.

MARIE Ja, het was niks geen goede man, of wel, Wolf?

WOLF Nee, mevrouw, het moet me van het hart, het was geen goede man. Je slaat geen vrouwen.

MARIE Heb ik gelijk? Zeg eens Julie, heb ik gelijk?

JULIE Je hebt gelijk, lieve Marie.

ZOON Een geluk bij een ongeluk, of niet dan?

Mw. HOLL. Hij is beter af en zij ook.

WOLF En nu, als ik het mag zeggen, heb je je vrijheid terug. Hoe oud ben je?

JULIE Achttien.

WOLF Da's niks. Je bent nog een kind. Heb ik gelijk?

JULIE Je hebt gelijk, Wolf. Dat is lief van je.

ZOON Dit is goed nieuws, of niet dan?

JULIE Ja.

ZOON Het was een ramp zoals het was. Jullie zouden niks te eten hebben, geen dak boven je hoofd als m'n moeder d'r niet was. En nu met de herfst en de winter die d'r ook aankomt, je had toch niet in dit houten hok kunnen blijven? Of wel soms?

MARIE Natuurlijk niet. Je was doodgevroren. Als een vogeltje. Toch, Julie?

JULIE Ja, lieve Marie.

MARIE Over een jaar ben je hem al helemaal vergeten, toch?

JULIE Je hebt gelijk, lieve Marie.

WOLF En als je ook maar iets nodig hebt, dan zijn we er voor je. We gaan nu weg, maar we komen morgenochtend alweer terug. Kom je, Marie. God zij met je.

Wolf geeft haar een hand.

JULIE God zij met je.

MARIE [*omhelst Julie, huilt*] Het is een groot geluk dat dit je overkomen is, Julie, neem het maar van mij aan, een groot geluk.

JULIE Niet huilen, Marie.

Marie en Wolf af.

Mw. HOLL. Ik zet even een koffietje voor je. En je hebt nog niks gegeten. Kom straks even wat eten, dan houdt mijn zoon het hier wel in de gaten.

Mevrouw Hollinger en haar zoon af. Alleen mevrouw Muskat is nog overgebleven.

MUSKAT Vind je het goed als ik even afscheid neem.

JULIE Hij heeft voor je gewerkt.

Mevrouw Muskat blijft even bij Liliom staan.

MUSKAT [*tot Julie*] Nu kunnen wij ook vrede sluiten, meisje.

JULIE Ik was niet boos op je.

MUSKAT Laten we... toch maar vrede sluiten.

Julie, met stemverheffing, monotoon en resoluut, bijna triomfantelijk, zonder terug te nemen aan het eind van de zin.

JULIE Er valt geen vrede te sluiten.

MUSKAT Ja, nou, ik sluit wel vrede met jou, meisje. Iedereen vervloekt die arme kerel, behalve wij tweetjes. Ik heb jou ook niks slechts over hem horen zeggen.

Julie spreekt nog luider, bitter, weer zonder terug te nemen.

JULIE Ik denk anders genoeg slechts over hem.

MUSKAT Dat neem ik je niet kwalijk, meisje. Hij heeft mij ook geslagen. Maakt me niks uit. Ik ben het al vergeten.

Julie geeft vanaf nu koel antwoord, zonder haar aan te kijken. Ze spreekt kort, resoluut.

JULIE Goed van je.

MUSKAT Als ik je ergens mee kan helpen...

JULIE Ik heb niks niet nodig.

MUSKAT Hij krijgt nog twee kroon achterstallig loon van me.

JULIE Dat had je hem moeten betalen.

MUSKAT Ik dacht gewoon, misschien, omdat die arme kerel nu gestorven is, dat ik het aan jou kon uitbetalen.

JULIE Ik hoef je geld niet.

MUSKAT Het is al goed, meisje, ik zal me niet opdringen. Ik ben alleen even blijven hangen omdat wij op aarde de enige twee zielen zijn die van hem gehouden hebben. Dus ik dacht, we moeten voor mekaar opkomen.

JULIE Nee bedankt.

MUSKAT Dan zal je wel niet zoveel van hem gehouden hebben als mij.

JULIE [*stemt in*] Nee.

MUSKAT Ik heb meer van hem gehouden.

JULIE Ja.

MUSKAT Dag.

JULIE Dag.

Mevrouw Muskat af. Julie zet de kaars naast Liliom neer en gaat op de rand van de stretcher zitten, ze kijkt naar zijn gezicht.

JULIE [*vol liefde*] Ga nu maar slapen, Liliom... het gaat ze niks niet aan... 't gaat haar ook niks aan, helemaal niemand niks, 't zijn hun zaken niet. Ik heb het je nooit verteld... maar ik zeg het je nu... ik biecht het op... smeerlap, rotzak, etterbak... nergens goed voor, wrede... ondeugende... lieve, liefste... ga nou maar slapen, Liliom... Ik zal je maar niet zeggen wat ik echt denk, je zou me uitlachen, maar nu kan je toch niet horen wat de kleine Julie je te zeggen heeft... [*oprecht, moederlijk, vermanend en vol vergiffenis*] ...het was niet lief van je dat je me sloeg, om me in m'n borst te stompen... op m'n hoofd te slaan... me in m'n gezicht te meppen... en nu heb je me verlaten... je hebt me slecht behandeld, dat was niet lief van je... maar ga nu maar gewoon slapen, Liliom... smeerlap, rotzak, etterbak... ik... zoveel van jou... maakt niks uit, kan me niks schelen... ik schaam me zo, oh, ik schaam me zo, nu zeg ik het toch... oh je wist het wel... maar ik schaam me nog steeds zo erg... slaap maar, lieve Liliom...

Ze staat op, gaat af, doet de deur dicht, komt weer op, met een bijbel. Ze gaat naast Liliom zitten en leest voor uit de bijbel, maar ze spreekt te zacht om te kunnen verstaan, een zacht gemompel, lettergreep voor lettergreep, ze leest als een klein kind. Dan verschijnt de timmerman in de deuropening, achter, nauwelijks zichtbaar.

TIMMERMAN Mevrouw?

JULIE [schrikt niet op] Wie is dat? Wie is daar?

TIMMERMAN [heel zacht] De timmerman.

JULIE Wat wil je, timmerman?

TIMMERMAN Als ik iets voor je kan doen... zal ik bij je blijven?

JULIE [dankbaar, warm, maar streng] Niet blijven, timmerman.

TIMMERMAN Zal ik morgen terugkomen?

JULIE Morgen ook niet.

TIMMERMAN Mevrouw Julie, ik word niet boos hoor, maar ik ben een volwassen man, ik heb twee kinderen, ik wil niet voor niks terugkomen... als ik terugkom, is dat dan voor niks?

JULIE Dan is het voor niks, timmerman.

TIMMERMAN God zegene je.

JULIE God zegene jou ook.

Julie gaat verder met lezen. Ficsur komt binnen glibberen, trippelt naar de stretcher en kijkt naar Liliom, knikt hem toe. Julie stopt met lezen. Ficsur, onrustig, glibbert naar rechts van de stretcher, gaat zitten, bijt op zijn nagels. Julie staat op. Ficsur staat ook op en kijkt angstig naar Julie, die hem strak aankijkt. Hij glibbert naar achteren, naar de deur. Van daar, op de drempel, spreekt hij, timide, met een brok in zijn keel, zacht.

FICSUR Dus eh... die ouwe die vrouw van de foto's zegt dat de koffie klaar is, dus of je komt.

Julie gaat achter af. Ficsur, op de drempel, gaat vol eerbied voor haar opzij. Ficsur kijkt nog een keer naar Liliom, hij staat op zijn tenen, en gaat dan ook af. Nu ligt de dode in zijn eentje, in de stilte. Na een korte stilte is er opeens muziek van boven te horen, van heel hoog boven, het geluid van 24 eerste violen die een plechtige, hemelse klank voortbrengen, beginnend op de laagste snaar. Vier, vijf maten voor het eind komen twee knappe, lange mannen achter op, in het donker, gekleed in het zwart, met zware wandelstokken, zachte zwarte hoeden, zwarte handschoenen, geen snor op de bovenlip, zo wit als marmer, ernstig en zachtaardig. Ze komen langzaam binnen, eentje houdt recht voor de stretcher halt, de ander iets aan de rechterkant. Van bovenaf verlicht een gedempt, violet licht langzaam hun gezicht.

EERSTE [tot Liliom] Sta op en kom met ons mee.

TWEEDE [rustig] Politie.

EERSTE [iets luider, maar nog altijd zachtaardig] Hoor je me, sta op! Hoor je me niet?

TWEEDE Politie.

De eerste raakt Lilioms schouder aan en leunt dichterbij.

EERSTE Sta op en kom met ons mee.

Liliom komt traag recht overeind zitten.

TWEEDE Kom maar mee.

EERSTE [*bevoogdend*] Ja, jij denkt, nu ik eenmaal gestorven ben, zijn al mijn problemen vast opgelost.

TWEEDE Dat je eenvoudigweg een mes in je hart kan steken om het kloppen te stoppen en zomaar een vrouw met een kind in haar lijf achter kan laten.

EERSTE Dat zou te makkelijk zijn.

TWEEDE Alsof dan alles in orde is.

EERSTE Kom mee, je hebt rekenschap af te leggen.

Ze buigen tegelijkertijd het hoofd, sluiten hun ogen en fluisteren:

BEIDEN Wij zijn Gods politie.

Liliom, plechtig, zijn gezicht omhoog gericht, opgelucht, staat op.

EERSTE Kom mee, je hebt rekenschap af te leggen.

TWEEDE Kom.

EERSTE Zo makkelijk kom je d'r niet van af.

TWEEDE Kom.

Liliom loopt voor ze uit, neemt twee drie stappen, stopt, kijkt ze aan, zucht.

EERSTE Zo makkelijk houdt het niet op. Je naam wordt nog altijd uitgesproken. Je gezicht wordt nog altijd herinnerd. En wat je hebt gezegd. En wat je hebt gedaan. En wat je nagelaten hebt te doen. Dat is nog allemaal niet vergeten. Herinnerd wordt ook hoe je uit je ogen keek, hoe je stem klonk, hoe je aanraking voelde, hoe je voetstap klonk. Zo lang je nog herinnerd wordt, zo lang ben je nog niet klaar. Voor het eind staat je nog veel te doen. Pas wanneer je bent vergeten, ben je werkelijk gestorven.

TWEEDE Kom.

De violen hoog boven klinken weer, de drie mannen gaan langzaam af, Liliom voorop, gevolgd door de agenten. Ze verdwijnen, het podium is verlaten en donker, afgezien van één brandende kaars. De hemelse muziek klinkt steeds zachter in de verte, alsof het de verdwijnende agenten begeleid. Wanneer ze zijn verdwenen klinkt de muziek nog zachter, nog zachter en valt stil.

Zesde scène

In het hiernamaals. Een wit kantoor. Er staat een tafel met een groen kleed en daarachter een bank. Een deur midden achter. Een groot raam in de achtergrond ziet uit over een kolkende rozige wolkenzee. Rechts voor een ijzeren deur met een verguld kijkgat. Linksvoor een deur. Er hangt een bel boven de deur achterin. Twee mannen zitten op de bank, de ene is goedgekleed (Dr. Reich), de ander is armoedig gekleed (István Kádár). Vanaf een grote afstand horen we een engel op de trompet blazen. Hij speelt het wijsje dat Liliom en Ficsur eerder zongen. We zien Liliom, gevolgd door de twee agenten, door het raam dichterbij komen. Ze bellen aan, de bel boven de deur begint te rinkelen. Een oude agent komt van rechts op, hij heeft een lange witte baard, hij is kaal. Hij draagt het gewone uniform van de politie van Budapest. In zijn hand heeft hij een sleutel van een halve meter. Hij gaat naar de deur achter, opent hem, groet de andere agenten in stilte en sluit de deur weer. Liliom kijkt om zich heen.

EERSTE [tot de oude agent] Waarschuw de magistraat dat we er zijn.

OUDE De magistraat kan ieder moment komen. Deze twee zitten al een tijdje te wachten. Gaat u zitten. [*links af*]

LILIOM Dus we zijn d'r?

TWEEDE Ja.

LILIOM Is dit dan het gerechtshof?

TWEEDE Ja. Afdeling zelfmoorden.

LILIOM En, als ik vragen mag, wat doe ik hier?

EERSTE Hier leg je rekenschap af. Kom, ga zitten.

Liliom gaat naast de twee andere mannen zitten. De agenten staan naast de tafel.

REICH [*zacht*] Ook zelfmoord?

LILIOM Ja.

REICH [*wijst naar de andere man*] Hij ook.

KÁDÁR Mijn naam is István Kádár.

REICH Ik ben Dr. Reich.

Liliom kijkt beide mannen aan.

REICH En u, wat is uw naam?

LILIOM Gaat u geen kloot aan.

De goedgeklede man en de armoedig geklede man kijken elkaar aan.

KÁDÁR Ik ben uit het raam gesprongen.

REICH Ik heb het met een revolver gedaan. En u?

LILIOM Met een mes.

REICH Revolver is beter.

LILIOM Moet je het wel kunnen betalen.

TWEEDE Stilte!

De magistraat komt links op, in uniform, geen hoed. Hij heeft een lange, witte baard, hij is gaal met toefjes sneeuw wit haar aan weerszijden van zijn hoofd. De oude agent komt achter hem op de bank zitten. De magistraat bladert door wat documenten. Wanneer hij binnen komt, staat iedereen op.

MAGISTRAAT Gaat u zitten. [*iedereen gaat zitten*]

OUDE Edelachtbare, dit zijn de zaken van gisteren. De nummers zijn reeds ingevoerd.

MAGISTRAAT Nummer 16.472

EERSTE [*kijkt in zijn notitieblok*] 16.472 [*tot de goedgeklede man*] U kunt gaan staan, meneer.

De goedgeklede man staat op.

MAGISTRAAT Uw naam?

REICH Dr. Reich.

MAGISTRAAT Leeftijd.

REICH Tweeënveertig. Getrouwd. Joods.

MAGISTRAAT Dank u, religie interesseert ons hier niet... Reden van zelfmoord?

REICH Schulden.

MAGISTRAAT En heeft u goede werken verricht in uw tijd op aarde?

REICH Ik was advocaat.

MAGISTRAAT Juist, ja. Daar hebben we het later nog wel over. Nu heb ik slechts één enkele vraag voor u: wenst u vóór zonsopgang nog eenmaal op aarde terug te keren? Ik moet u medelen dat u hier recht op hebt. Begrijpt u dat?

REICH Jawel, edelachtbare.

MAGISTRAAT Wie zich van het leven berooft is vaak impulsief, men neigt er dikwijls naar in zijn haast en enthousiasme iets over het hoofd te zien. Zijn er nog dringende zaken? Heeft u iemand nog iets te zeggen? Moet er nog iets ongedaan worden gemaakt?

REICH Mijn schulden...

MAGISTRAAT Die doen er hier niet toe. Hier houden wij ons enkel bezig met de aangelegenheden van de ziel.

REICH In dat geval, als het me is toegestaan... toen ik 's nachts het huis uit sloop lag mijn zoontje, Oscar, al te slapen. Ik wilde hem niet wakker maken om afscheid van hem te nemen. Ik had hem graag nog een laatste kus gegeven. Maar ik durfde niet.

MAGISTRAAT [*tot de tweede agent*] Het is dr. Reich toegestaan terug te keren om zijn zoon Oscar een afscheidskus te geven. U kunt gaan.

TWEEDE Volgt u mij.

REICH Dank u, hartelijk dank.

Hij buigt en vertrekt met de agent.

MAGISTRAAT [*maakt een aantekening, kijkt in zijn papieren.*] Nummer 16.743.

EERSTE [*kijkt in zijn notitieblok*] 16.473. [*tot Liliom*] Opstaan.

LILIOM Bij die ander had je nog manieren. [*hij staat op*]

MAGISTRAAT Naam.

LILIOM Liliom.

MAGISTRAAT Dat is een pseudoniem?

LILIOM Ja.

MAGISTRAAT Wat is je echte naam?

LILIOM Endre.

MAGISTRAAT Achternaam.

LILIOM Závocki. Mijn moeders naam.

MAGISTRAAT Leeftijd?

LILIOM Achtentwintig.

MAGISTRAAT Welke goede werken heeft u verricht in uw tijd op aarde?

Liliom zwijgt.

MAGISTRAAT Waarom heeft u zichzelf van het leven beroofd?

Liliom zwijgt.

MAGISTRAAT [*tegen de eerste agent*] Wilt u hem zijn mes afnemen?

De agent neemt Liliom het keukenmes af.

MAGISTRAAT U krijgt uw eigendommen terug wanneer u terugkeert naar de aarde.

LILIOM Keer ik terug naar de aarde?

MAGISTRAAT Geeft u alstublieft enkel antwoord op mijn vragen.

LILIOM Dat was geen antwoord, dat was een vraag.

MAGISTRAAT Het is niet aan u vragen te stellen. U geeft antwoorden, Endre Závocki. Heeft u op aarde nog een doel te vervullen? Heeft u iets goed te maken?

LILIOM Ja.

MAGISTRAAT En wat is dat?

LILIOM Ik moet Ficsur nog in mekaar trimmen.

MAGISTRAAT Straffen uitdelen, dat is onze jurisdictie. Is er niets anders op aarde dat uw aanwezigheid vereist?

LILIOM Ik zou niet weten wat. Zolang ik hier ben hoef ik niet terug.

MAGISTRAAT [*tot de eerste agent*] Noteert u alstublieft: Maakt geen gebruik van zijn recht op terugkeer.

Liliom wil weer gaan zitten.

MAGISTRAAT Blijft u nog even staan... Bent u zich ervan bewust dat u uw vrouw zonder iets te eten, zonder onderdak achter heeft gelaten?

LILIOM Ja.

MAGISTRAAT Daar heeft u geen spijt van?

LILIOM Nee.

MAGISTRAAT Bent u zich ervan bewust dat uw vrouw in verwachting is? Dat zij over zes maanden uw kind zal baren?

LILIOM Ik weet het.

MAGISTRAAT En ook die kleine heeft eten noch onderdak. Doet u dat niets?

LILIOM Ik ben eruit gestapt. Ik heb daar toch niks niet meer mee te maken?

MAGISTRAAT U houdt mij niet voor de gek, Endre Závocki, ik kijk door u heen als door een glasscherf.

LILIOM Als u het allemaal zo goed kan zien waarom vraagt u het dan? Ik kom hier voor m'n rust.

MAGISTRAAT Rust, die moet men eerst verdienen.

LILIOM Laat me gewoon slapen.

MAGISTRAAT Uw stijfkoppigheid brengt u weinig verder hier. Ons geduld is hier zo oneindig als de tijd. We kunnen wachten.

LILIOM Mag ik u iets vragen? Want dan zou ik graag willen weten, edelachtbare, of dat kind een jochie of dat 't een meisje wordt.

MAGISTRAAT Dat zult u zelf kunnen zien.

LILIOM *[opgewonden]* Dat zal ik zelf zien?

MAGISTRAAT Het zal dan wel geen kind meer zijn maar goed, zo ver zijn we nog niet.

LILIOM Ik zal het kind zien?

MAGISTRAAT Ik vraag het u nog één keer. Heeft u er berouw van dat u trouweloos uw gezin verlaten hebt, dat u een slechte echtgenoot was en een slechte vader.

LILIOM Was ik een slechte echtgenoot?

MAGISTRAAT Ja.

LILIOM En een slechte vader?

MAGISTRAAT Ook.

LILIOM Omdat ik geen werk kon vinden... en omdat ik er niet tegen kon om Julie de hele tijd te zien... de hele tijd te zien...

MAGISTRAAT Zeg het maar, waar schaamt u zich nog voor? Omdat zij de hele tijd moest huilen! Waarom kunt u dat niet over uw lippen krijgen? Waarom schaamt u zich dat er van u gehouden werd?

LILIOM *[haalt zijn schouders op]* Ik schaam me nergens niet voor. Ik kon het gewoon niet aanzien. Daarom was ik zo onaardig. Had ik dan terug moeten gaan naar de draaimolen? Geen sprake van. Ja nou toen kwam Ficsur langs met een of ander plannetje en die heeft me overgehaald en toen gebeurde het gewoon, geen idee hoe of wat... De politie en die Jood met z'n revolver... Ik stond daar alleen maar, ik had niks geen kwaads in de zin, en ik had al dat geld al verloren. En ik laat me niks niet door de kit te grazen nemen! *[defensief]* Of had ik dan uit stelen moeten gaan? Had ik dan, omdat we niks te eten hadden, had ik dan misschien voor Julie uit stelen moeten gaan?

MAGISTRAAT *[krachtig]* Ja.

Stilte.

LILIOM *[na een verbaasde stilte]* Ja, nou, da's niet wat de politie bij ons d'r van vindt.

MAGISTRAAT Je hebt haar geslagen, dat arme vleugellamme vogeltje, geslagen heb je haar, terwijl ze van je hield. Hoe heb je dat kunnen doen?

LILIOM Omdat we ruzie hadden met mekaar... en zij zei dit en ik zei dat... en zij had gelijk en daar had ik niks op te zeggen en toen kreeg ik 't zwart voor m'n ogen... en toen heb ik d'r een verkocht.

MAGISTRAAT Heb je daar geen spijt van?

LILIOM *[hij schudt zijn hoofd maar krijgt het 'nee' niet over zijn lippen, dan, zachter]*
Toen ik die dunne nek van d'r raakte... toen nou ja weet u... je zou kunnen zeggen...

Hij valt stil, kijkt de magistraat verlegen aan, die hem met de pen in de aanslag verwachtingsvol aankijkt.

MAGISTRAAT Dat je toen spijt had?

LILIOM *[kijkt hem hard aan]* Ik heb nergens geen spijt van.

MAGISTRAAT Je bent niet makkelijk te helpen.

LILIOM Ik vraag ook niet om hulp.

MAGISTRAAT Je bent voorgedragen voor de post van conciërge in de Arkadistraat. *[tot de oude agent]* Waar zag ik dat nou staan?

OUDE In het register, edelachtbare.

MAGISTRAAT *[zoekt het op]* Woonkamer, keuken, aardig salaris, het houden van pluimvee toegestaan. Waarom heb je dat afgeslagen?

LILIOM Ik ben geen conciërge. Om conciërge te zijn moet je deugen voor conciërge.

MAGISTRAAT Als ik je nou zou zeggen: Liliom, ga weer naar bed, als je morgenochtend wakker wordt ben je helemaal genezen. Zou je het baantje dán aannemen?

LILIOM Nee.

MAGISTRAAT Waarom niet?

LILIOM Omdat... omdat dát me tot de dood gedreven heeft.

MAGISTRAAT Dat is niet waar jongen. Je bent gestorven omdat je van Julie houdt, en van de kleine die ze onder haar hart draagt.

LILIOM Nee.

MAGISTRAAT Kijk me in mijn ogen.

LILIOM *[kijkt hem aan]* Nee.

MAGISTRAAT *[hij woelt door zijn baard]* Liliom Liliom... Je stelt zelfs het eeuwige geduld danig op de proef... Ga terug naar je plaats. Nummer 16.474.

EERSTE *[kijkt in zijn notatieblok]* István Kádár.

De armoedig geklede man staat op.

MAGISTRAAT U bent vandaag teruggekeerd?

KÁDÁR Ja, zojuist.

MAGISTRAAT Hoe lang heeft u in het vagevuur vertoefd?

KÁDÁR Dertien jaar.

MAGISTRAAT Agent, u heeft hem naar de aarde begeleid?

EERSTE Jazeker.

MAGISTRAAT István Kádár, na dertien jaar in het zuiverende vuur bent u teruggekeerd naar uw aardse familie om ons te bewijzen dat u een goed mens geworden bent. Welke goede daad heeft u verricht?

KÁDÁR Toen ik thuis kwam, lagen mijn halve weesjes diep in slaap. Maar het regende en het water lekte de slaapkamer in. Dus ik ben gebleven en heb het dak gerepareerd, zodat m'n kleintjes droog zouden blijven. Ze werden wakker van mijn gehamer en waren bang, maar hun moeder kwam binnen en stelde ze gerust. Jullie hoeven niet bang te zijn, zei ze, het is jullie vader die van boven is teruggekeerd om het dak te repareren.

MAGISTRAAT Agent?

EERSTE Zo was het.

MAGISTRAAT István Kádár, u heeft iets prachtigs volbracht. Er zullen boeken over geschreven worden en die boeken zullen kinderharten van vreugde vervullen. [*hij wijst naar links*] U mag door die deur vertrekken, u wacht het eeuwige licht.

De oude agent begeleid de armoedig geklede man met grote eerbied.

MAGISTRAAT Liliom.

Liliom staat op.

MAGISTRAAT Heb je dat gehoord?

LILIOM Ja.

MAGISTRAAT Toen deze man voor het eerst voor mij verscheen, was hij net zo halsstarrig als jij. Maar hij is gelouterd uit de vuurproef tevoorschijn gekomen. Hij heeft iets prachtigs volbracht.

LILIOM Hij heeft een spijker in een dak geslagen. Daar is niks aan. Dat kan iedereen. Entertainment, da's pas een harde wereld.

MAGISTRAAT Liliom, ik veroordeel je tot zestien jaar vagevuur, tot je kind groot is geworden. Tegen die tijd zullen de hoogmoed en trots wel uit je zijn gebrand. En wanneer je dochter...

LILIOM Mijn dochter?

MAGISTRAAT Wanneer je dochter zestien wordt...

Liliom kijkt naar de grond, houdt zijn hand voor zijn ogen, staat op het punt in tranen uit te barsten. Dan herpakt hij zich en begint hard en treurig te lachen.

MAGISTRAAT Wanneer je dochter zestien is, keer jij één dag op aarde terug.

LILIOM Ik?

MAGISTRAAT Ja, jij ja. Je kent de verhalen wel, over de doden die terugkeren op aarde.

LILIOM Ik heb daar nooit een woord van geloofd.

MAGISTRAAT Nu zie je dat het de waarheid is. Over zestien jaar keer jij terug om te laten zien hoe ver de zuivering van je ziel gevorderd is.

LILIOM Dan moet ik laten zien wat ik kan? Een soort toelatingstest?

MAGISTRAAT Ja, een test, dat is het.

LILIOM En vertelt u me dan wat ik moet doen?

MAGISTRAAT Dat niet.

LILIOM Wat dan?

MAGISTRAAT Daar moet je zelf achter komen. Daar zijn die zestien jaar in het vuur voor. En als je daarna een goede daad verricht, een werk van schoonheid voor je dochter, dan...

LILIOM [*glimlacht treurig*] Dan wat?

Allen staan. Buigen plechtig het hoofd. Stilte.

LILIOM Wat dan?

MAGISTRAAT Wij nemen nu afscheid, Liliom. Zestien jaar en een dag zullen voorbij gaan voor ik je weer zie, wanneer je weer van de aarde terug bent gekeerd. Pas goed op jezelf, bedenk iets moois voor je dochter, want daarvan zal afhangen welke deur hier voor je open gaat. Je kunt gaan.

De magistraat gaat links af, de agent geeft acht, stilte.

EERSTE Die kant op.

De agent wijst naar rechts. Dan gaat hij af.

LILIOM [*tot de oude agent*] Mag ik nog iets vragen?

OUDE Wat wil je?

LILIOM Niet boos worden.

OUDE Wat wil je?

LILIOM [*fluistert*] Een sigaretje?

De oude agent twijfelt even, schudt afkeurend zijn hoofd en vist dan een sigaret uit zijn zak, kijkt voorzichtig rond en geeft hem dan snel aan Liliom.

OUDE Nou hier dan, smeerlap.

Liliom steekt de sigaret op. De rechterdeur zwaait open, fel rood licht stroomt de kamer binnen. Liliom staat verbijsterd te kijken, laat de sigaret in zijn mondhoek bungelen, steekt zijn handen in zijn zakken en loopt, voorovergebogen, het licht in. De oude politieagent loopt achter hem aan.

Zevende scène

Zestien jaar later. Een klein, bouwvallig huisje op een klein stukje grond met een houten hek eromheen. Een kleine voortuin met een heuphoog houten hekje. De tafel in de tuin is gedekt voor twee. Lunch. Het is een heldere, zonnige lentezondag. Op de achtergrond zijn ook houten planken te zien met een poort, groot genoeg om een auto door te laten. Achter de planken een straat in een buitenwijk en daarachter de velden. Julie en haar dochter Louise zijn op het toneel, Marie en Wolf staan in de kleine tuin. Wolf is goed gekleed, een heertje, met een zware gouden ketting. Marie draagt de mode die kenmerkend is voor het Maria Theresa-district. Een grote hoed.

JULIE Dus jullie eten niet mee?

MARIE Onmogelijk, lieverd. Sinds Wolf café Centraal gekocht heeft moet Wolf continu in café Centraal aanwezig zijn.

JULIE En jij zit daar dan ook de hele dag?

MARIE Ik hou het personeel een beetje in de gaten, lieverd, en ik lees de kranten.

JULIE En de kinderen?

MARIE Ach, lieverd, het is vrij normaal voor moderne gezinnen om elkaar heel weinig te zien hoor. De drie meisjes hebben hun au-pair, de twee jongens de bijlesleraar.

LOUISE Tante Marie, blijf toch alsjeblieft voor de lunch.

MARIE Kan niet, Louise, lieverd, een ander keertje. Kom je, meneer Beifeld?

JULIE Sinds wanneer noem je Wolf meneer Beifeld?

WOLF Dat vind ik prettiger. Toen we nog familiair met elkaar omgingen, kibbelden we veel sneller. Nu we elkaar wat formeler bejegenen, gaan we veel beschaafder met elkaar om. Ik kus je hand, mevrouw.

JULIE Dag, Wolf.

MARIE Adieu, lieverd. Adieu, juffrouw.

LOUISE Dag Marie.

Wolf en Marie af.

JULIE Goed. Louise, zet je de lunch op tafel?

Louise gaat het huis binnen en brengt de soep naar buiten. Ze gaan aan tafel zitten.

LOUISE Mam, is het waar dat we niet meer in de fabriek hoeven werken?

JULIE Dat is waar, schat.

LOUISE Waar gaan we dan werken?

JULIE Oom Wolf heeft een baantje voor ons geregeld, schat. Bij een bedrijf dat zich bezig houdt met de inrichting van cafés. Hij kent ze van zijn eigen café. We gaan daar gordijnen maken, je kent het wel, voor van die grote ramen.

LOUISE Alles beter dan de fabriek.

JULIE Het is minder vies werk en betaalt beter. Een groot geluk voor een arme weduwe als je moeder.

Ze eten. In de brede poort achter verschijnt Liliom met twee agenten. De twee agenten lopen langzaam verder en verdwijnen, Liliom blijft achter bij de poort. Hij draagt dezelfde kleren als op de dag van zijn dood. Hij is bleek, maar is geen dag ouder geworden. Hij loopt langzaam dichterbij en stopt bij het hek. Julie zit met haar rug naar hem toe, Louise zit met haar gezicht naar het publiek.

LILIOM Een heel goede middag voor u beidjes.

LOUISE Goedemiddag.

JULIE [*kijkt hem niet aan*] Weer een bedelaar. Wat wilt u, arme kerel?

LILIOM Niets.

JULIE We hebben geen geld, maar als u wil krijgt u een bord soep.

Louise gaat soep halen.

JULIE Komt u van ver?

LILIOM Van ver.

Julie kijkt hem niet echt aan. Zelfs wanneer ze zijn richting op kijkt, is dat over haar schouder. Ze kijken elkaar niet in de ogen.

JULIE Bent u moe?

LILIOM Ik ben heel moe.

JULIE D'r ligt een grote steen bij het tuinhek, daar kunt u rustig zitten. Mijn dochter komt zo met de soep.

LILIOM Dat is uw dochter, mevrouw?

JULIE Ja, dat is ze.

LILIOM Ben jij haar dochter?

LOUISE Ja, meneer.

LILIOM Een prachtige, gezonde meid.

Hij houdt met één hand het bord soep vast, wil met de andere hand de arm van het meisje grijpen. Louise trekt haar arm terug.

LOUISE [*gaat terug naar Julie*] Mam...

JULIE Wat is er, schat?

LOUISE Die man probeerde me vast te grijpen.

JULIE Ach kom doe niet zo raar. Waarom zou hij je willen grijpen? Ga zitten, eet.

Ze eten. Buiten het hek eet Liliom zijn soep, maar hij blijft naar de twee vrouwen kijken, die zonder iets te merken door eten.

LILIOM Werkt u op de fabriek, mevrouw?

JULIE Ja.

LILIOM Uw dochter ook?

LOUISE Ik ook.

LILIOM En... en... uw echtgenoot?

Stilte.

JULIE Ik heb geen echtgenoot. Ik ben weduwe.

LILIOM Weduwe?

JULIE Weduwe.

LILIOM En uw echtgenoot... uw man zaliger, is die lang geleden overleden?

Stilte.

LILIOM Alstublieft, wilt u antwoord geven? Als ik zo vrij mag zijn, als ik mag vragen of uw betreurde echtgenoot lang geleden dood is gegaan?

JULIE Lang geleden.

LILIOM En hoe is hij overleden?

Stilte.

LOUISE Zijn doodsoorzaak is onbekend. Hij is naar Amerika gegaan, voor werk, en daar is hij gestorven. In het ziekenhuis. De arme man. Ik heb hem nooit gekend.

LILIOM Naar Amerika?

LOUISE Ja. Nog voor ik geboren was.

LILIOM Naar Amerika?

JULIE [*staat op*] Ja, naar Amerika. Waarom blijft u dat vragen? Kende u hem misschien?

LILIOM God mag het zeggen... ik heb zoveel mensen gekend... misschien hem ook.

JULIE Nou, als u hem gekend heeft, laat hem dan met rust en ons d'r bij, met al uw vragen. Hij is naar Amerika gegaan. Daar is hij gestorven. Dat was het.

LILIOM Ja goed, natuurlijk, wees niet boos op me. Ik bedoelde d'r niks kwaads mee, mevrouw.

Stilte.

LOUISE Mijn vader was een heel knappe man.

JULIE Praat toch niet zoveel.

LOUISE Dat wou ik alleen maar zeggen.

LILIOM Dat mag die kleine wees toch wel zeggen over d'r vader.

JULIE Ja, het is al goed.

LOUISE Mijn vader had drie ivoren ballen en daarmee kon hij zó goed jongleren dat ze hem bij het circus wilde hebben.

JULIE Wie heeft je dat verteld?

LOUISE Wolf.

LILIOM Wolf? Wie is dat?

LOUISE De eigenaar van café Centraal. Wolf Beifeld.

LILIOM Die kerel die vroeger portier was?

JULIE Kent u soms iedereen?

LILIOM Wolf Beifeld is niet bepaald iedereen. Ik ken echt een hele hoop mensen. Waarom zou ik nou uitgerekend Wolf Beifeld niet kennen?

LOUISE Hij was een vriend van mijn vader.

JULIE Je vader had geen vrienden.

LILIOM Dat kunt u toch niet zeggen over uw overleden man.

JULIE En wat zijn dat uw zaken dan? Heeft u daar soms problemen mee? Ik kan over mijn man zeggen wat of ik wil, dat gaat niemand niks niet aan. Dat zijn mijn zaken, alleen van mij.

LILIOM Dat zijn uw zaken, ja.

Alle drie eten ze verder.

LOUISE [*tegen Julie*] Misschien kende hij pappa.

JULIE Vraag het hem, als je zo nodig moet.

Louise loopt naar Liliom, Liliom staat op.

LOUISE Kende u mijn vader?

Liliom knikt.

LOUISE [tot Julie] Hij kende pappa.

JULIE U kende Závocki.

LILIOM Liliom? Natuurlijk.

LOUISE Is het waar dat 'ie echt heel knap was?

LILIOM Hij was niet zo knap.

LOUISE Maar het moet een goeie man geweest zijn.

LILIOM Ook niet zo'n goeie man. Voor zover ik het me nog kan herinneren was 't een smeerlap. Hij haalde trucjes uit in het park.

LOUISE [blij] Trucjes?

LILIOM Trucjes. En hij zong liedjes. Bij de draaimolen.

LOUISE Liedjes bij de draaimolen!

LILIOM Ja. Maar het was een pestkop. Een arrogante kerel, meisje. Hij zocht met iedereen ruzie. Hij sloeg je moeder ook.

JULIE Dat is niet waar.

LILIOM Dat is wel waar.

JULIE Schaamt u zich niet? Tegen een kind liegen over d'r dode vader? Je eet onze soep, je eet ons brood, en je spreekt kwaad van onze kerel? Scheer je weg, leugenaar.

LILIOM Het spijt me, ik...

JULIE Ik kan het niet uitstaan dat u dit kind hier misleidt. Pak het bord van 'm af, Louise, en stuur hem weg. Als 't niet zo'n armoeiige haveloze zwerver was zou ik 'm zelf de straat uit trappen.

Louise pakt Liliom het bord af.

LILIOM Dus hij sloeg u niet.

JULIE Nee. Nooit. Hij was altijd goed voor me.

Stilte.

LOUISE [fluistert] Vertel eens... wat voor trucjes deed hij?

LILIOM Allerlei wonderbaarlijke trucjes!

JULIE Niet meer met hem praten. Scheer je weg!

LOUISE Tot ziens, meneer.

Julie gaat weer aan tafel zitten. Ze eet.

LILIOM Mejuffrouw... ik heb een pak kaarten bij me... ik kan ook wonderbaarlijke trucjes uithalen, kijk maar, je zal d'r om lachen. Stuur me niet weg, jongedame, ik zal ze laten zien.

LOUISE U kunt beter gaan. Dag meneer.

LILIOM Alstublieft, meisje, jaag me niet weg... Laat me heel even binnen komen, één minuutje maar... alleen maar nét lang genoeg zodat ik je iets moois kan laten zien...

Hij doet het hek open.

LILIOM Kijk, ik heb iets voor je meegenomen.

Hij kijkt rond om er zeker van te zijn dat de agenten hem niet zien, dan pakt hij een rode zakdoek uit zijn zak, die om een ster gewikkeld zit.

LOUISE Wat is dat?

LILIOM Ssst... Een ster!

Hij kijkt nog eens rond, maakt met een gebaar duidelijk dat hij het gestolen heeft.

JULIE Niks van 'm aannemen hoor, hij heeft het vast gestolen. Dag meneer.

LOUISE [*streng*] Ga weg. Ga hier vandaan.

Louise slaat het hekje voor zijn gezicht dicht.

LILIOM [*met peilloze bitterheid*] Meisje... meisje lief... Ik moet je iets heel moois laten zien of iets heel aardigs voor je doen... Ik moet iets aardigs doen...

LOUISE Daar is het gat van de deur. [*ze wijst*]

LILIOM Meisje...

LOUISE Áf! [*haar arm nog altijd gestrekt*]

LILIOM Alsjeblieft...

Plotseling kijkt hij haar anders aan en slaat haar hand met een enorm luide klap.

LOUSIE Mamma!

Ze staat stokstijf stil, kijkt Liliom aan, die daar gebroken voor haar staat. Het hoofd gebogen. Julie staat op en kijkt vol afschuw naar Liliom. Dit is de eerste keer dat ze hem werkelijk aankijkt. Een lange stilte. Julie loopt langzaam zijn richting op.

JULIE Wat is hier aan de hand?

LOUSIE [vol afschuw, ze blijft Liliom aanstaren] Mamma... hij... ik wilde hem weg sturen en... hij sloeg me... op mijn hand... heel hard... [ze praat harder] En mamma... ik voelde er niets van... het klonk echt heel hard... en ik... het was alsof iemand mijn hand kuste... mam...

Louise verstopt zich achter haar moeder. Liliom recht zijn rug, trots, kijkt Julie aan.

JULIE [sotto voce] Ga, schat. Ga naar binnen, nu meteen. Ga nu onmiddellijk het huis in.

LOUISE Mam... zijn hand was zo warm en zacht... [ze huilt] ...alsof hij zijn naakte hart op mijn hand legde... [ze slaat haar handen voor haar gezicht, gaat het huis in]

JULIE [kijkt Louise na] Jij hebt mijn kind geslagen.

LILIOM Ik heb haar geslagen.

JULIE Jij bent hier naartoe gekomen om mijn kind te slaan?

LILIOM Nee, daar kwam ik niet voor, mar ik heb haar wel geslagen. En nu ga ik weer weg.

Julie kijkt naar hem, denkt heel hard na, dan, argwanend, pijnlijk, als iemand die haar ogen niet wil geloven, niet durft te geloven.

JULIE Mijn god christus wie b en jij?

LILIOM Een arme zwerver die van ver gekomen is, ik had honger, ik was moe, u gaf me een bord soep en een stuk brood en ik heb uw kind geslagen. Bent u nu boos op mij?

JULIE Jezus christus me ziele... hoe kan dat nou... hoe kan ik nou niet boos zijn?

Liliom loopt naar de poort, leunt er tegenaan, met zijn rug naar het publiek. Julie gaat weer aan tafel zitten.

JULIE Louise!

Louise komt het huis uit.

JULIE Ga zitten, schat. Eet je soep op.

LOUISE Is 'ie weg?

JULIE Hij is weg.

Ze zitten allebei. Louise eet niet.

JULIE Waarom eet je niet lieverd?

LOUSIE Wat is er zonet met ons gebeurd mamma?

JULIE Niks, kindje.

De twee agenten verschijnen in de straat. Liliom draait zich om, links voor de agenten, en vertrekt. Hij kijkt omhoog, opent zijn armen en maakt een hulpeloos gebaar. Een van de agenten maakt een gebaar alsof hij wil zeggen: deze valt niet te redden. Ze gaan af, achter Liliom aan, ze schudden het hoofd.

LOUSIE Lieve mamma, wat vertel je me niet?

JULIE Vertel je wat niet schat? Er is niks gebeurd. Wat er is gebeurd is dat we hier rustig zaten te eten, in vrede, dat we zaten te lunchen en dat 'r een bedelaar langs kwam. En die begon over vroeger te praten en toen... moest ik aan je vader denken.

LOUISE Aan pappa?

JULIE Ja. Je vader. Liliom.

Stilte.

LOUISE Maar mamma, is het jou ook wel eens overkomen dat iemand je sloeg en dat je d'r niets van voelde?

JULIE Ja, lieverd, dat is mij ook wel eens overkomen.

Stilte.

LOUISE Dus het is mogelijk, dat iemand je heel hard slaat en dat het helemaal geen pijn doet?

JULIE Ja, lieverd, dat is mogelijk, dat iemand je slaat en... en dat het geen pijn doet.

Stilte. De pianola begint dichtbij te spelen.

EINDE

